

“ De Reszke ”

De beroemde en populairste sigaret der
Engelsche uitgaande wereld

ZACHT

AROMATISCH

The Aristocrat of Cigarettes

VIRGINIA

(PLAIN and IVORY TIPPED)

EGYPTIAN

TURKISH

J. Millhoff & Co. Ltd., London

Bijeenkomst van 29 November 1929 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Z. Exc. Luitenant-Generaal h.d. J. L. TEN BOSCH.

De Voorzitter. Ik open deze tweede vergadering van ons werkjaar en heet U allen hartelijk welkom. In de Ie Aflevering van ons Orgaan hebt U kunnen zien, hoe de financiële toestand van onze Vereeniging is. Een commissie, bestaande uit de heeren DE HAAN, SICCO SMIT en KORTEKAAS, heeft de rekening en verantwoording nagezien en accoord bevonden en heeft ten slotte voorgesteld, den Penningmeester voor zijn gevoerd beheer te dechargeeren. Wenscht een van de Heeren nog inlichtingen of verlangt een van de Heeren het woord over dit onderwerp; zoo niet, dan neem ik aan, dat het bestuur gedechargeerd is voor het

gevoerde beheer. Ik wil hiervan niet afstappen, alvorens onzen Penningmeester, den Heer Majoor Boots, hartelijk dank te zeggen en hulde te brengen voor de lofwaardige wijze, waarop hij ook in het afgelopen jaar de administratie gevoerd heeft. (Applaus.)

Ik deel u voorts mede, dat in de heden gehouden bestuursvergadering de Kolonel van den Generalen Staf VAN ERMEL SCHERER gekozen is tot Ondervoorzitter. In deze vergadering heb ik den Kolonel toegesproken en hem o.a. medegedeeld, dat de samenwerking met de Hoogere Krijgsschool, waarop het Bestuur zoo bijzonder prijs stelt, nu wel bijzonder verzekerd zal zijn, als de Directeur van die inrichting lid, zelfs Ondervoorzitter, van het Bestuur zal zijn.

Voorts moet ik u wederom uitnoodigen eene stemming te houden om te voorzien in de bestuursvacature, ontstaan door het vertrek naar Ned.-Indië van den Majoor-Intendant W. P. MARINISSEN. Mag ik de heeren VAN KEULEN, SARABER en VAN DER KLOET uitnoodigen, om den secretaris bij de stemming behulpzaam te willen zijn.

(Er wordt gestemd).

De uitslag van de stemming is, dat van de 70 geldige stemmen 63 zijn uitgebracht op den heer FEUILLETAU DE BRUYN, die aldus gekozen is. Mag ik aan den heer FEUILLETAU DE BRUYN vragen of hij zijne verkiezing aanneemt.

De heer FEUILLETAU DE BRUYN. Zeer gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De VOORZITTER. Ik wensch U geluk met Uwe verkiezing.

Ik kom thans tot enkele dankbetuigingen, in 't bijzonder tot onzen Hoofd-Correspondent in Ned. Indië, den Kapitein Mil. Adm. N. I. L. J. HAZENBERG, die in onze mooie Koloniën de belangen onzer Vereeniging op zeer bijzondere wijze behartigt, het beheer voortreffelijk verricht en het aantal leden niet onbelangrijk heeft doen toenemen.

Voorts tot de Heeren, die deel hebben uitgemaakt van de

Commissie tot het nazien van de rekening en verantwoording en tot hen, die den Secretaris behulpzaam zijn geweest bij de stemming.

Thans rest mij de aangename taak het woord te geven aan den Spreker van hedenavond. Het Bestuur heeft reeds meermalen getracht een Indisch ontwerp, als ik het zoo noemen mag, te doen behandelen, doch ondervond steeds moeilijkheden bij het verkrijgen van een Spreker.

Het verheugt het Bestuur daarom ten zeerste, een zoo bij uitstek bevoegd spreker, behoorende tot het Ned.-Ind. Leger, hedenavond het woord te kunnen geven tot het behandelen van:

DE HANDHAVING VAN ORDE EN RUST DOOR HET LEGER IN NEDERLANDSCH INDIE.

Kapitein A. A. G. FEUILLETAU DE BRUIJN.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren!

Onder de vele problemen die in het verre Oosten nog om een oplossing vragen, moet het vraagstuk, dat hedenavond aan de orde is gesteld wel van zoo primaire beteekenis worden geacht, dat ik gaarne voldoe aan het verzoek van het Bestuur van onze Vereeniging om juist dit onderwerp bij U in te leiden en nader te belichten.

Want geen welvaart, geen ontwikkeling van land en volk zijn immers mogelijk zonder orde en rust, de hoeksteen waarop onze geheele maatschappelijke orde is gegrondvest. Orde en rust zijn factoren van zoo onbetwistbare urgentie, dat het bijna onnoodig schijnt om lang bij dit punt stil te staan. Ook behoef ik niet ver in onze koloniale geschiedenis terug te grijpen, om te kunnen aantoonen, hoezeer rustverstoringen ontwikkeling en vooruitgang nadeelig beïnvloeden. Ik meen in dit opzicht wel te kunnen volstaan met te verwijzen naar een periode die nog slechts korten tijd achter ons ligt, met name naar de communistische woelingen van eind 1926 begin 1927, die op Java en ter Westkust van Sumatra niet alleen veel beroering en onheil hebben gebracht op het oogenblik zelf,

doch consequenties met zich gesleept hebben, die thans nog hun remmenden invloed doen gelden op den economischen uitbouw van Nederlandsch-Indië.

Schrik en ontsteltenis hebben die onlusten veroorzaakt onder de goedwillende bevolking; tal van menschenlevens zijn te betreuren; aan de Overheid is onnoemlijk veel overlast bezorgd; ruim 13000 personen zijn gearresteerd moeten worden; het uitzoeken van een 6000-tal rechtszaken is noodig geweest; voor het opbergen der veroordeelden zijn de beschikbare gevangenissen te klein gebleken en zijn 3 nieuwe gevangenissen ingericht moeten worden en wel te Padang, Banjoebiroe en Djoembleng op Noesa Kembangan; bovendien is de Regeering nog over moeten gaan tot het inrichten van een interneringskamp te Boven-Digoel; en ten slotte zijn leger, politie en andere waarnemingsdiensten uitgebreid en verbeterd moeten worden. In cijfers omgezet beteekent dit alles een onmiddellijke stijging van de begrootingsposten voor leger, politie, rechts- en gevangeniswezen met een jaarlijksch bedrag van niet minder dan 13 millioen gulden, 1) welk formidabel bedrag beschouwd zou kunnen worden als de politieke winst van de communistische leiders uit die betreurenswaardige dagen.

Nu is het waar, dat gedurende de bestuursperiode van

1) In de hoofdbegrooting voor 1928 werden als hoogere uitgaven t. b. v. de versterking van de gezagsorganen opgebracht voor:

rechtswezen, gevangeniswezen en politie	f	5.788.000
leger	„	4.694,000

---

f 10.482.000

terwijl in de eerste aanvullende begrooting voor dat dienstjaar nader zijn opgebracht voor:

gevangeniswezen.	f	299.545
politie (exclusief woningen)	„	825.948
woningen voor de politie	„	250.000
reiskosten voor idem	„	400.000
leger	„	699.120

---

f 2.474.613

Totaal . . . . . f 12.956.613

den Gouverneur-Generaal Fock, leger en politie onder den drang der bezuiniging zwaar hadden geleden, zóó zwaar, dat de natuurlijke grens dier machtsmiddelen kennelijk was overschreden en dus ook zonder het communistisch drijven een uitbreiding te ochtend of avond weer noodig zou zijn geweest. Maar zelfs, zoo men om deze reden de uitbreiding die leger en politie hebben ondergaan niet uitsluitend op rekening van de communisten gesteld zou willen zien, dan blijft voor hen als politieke munt altijd nog over het bedrag der jaarlijksche meerdere uitgaven voor het Gevangeniswezen en voor de ondersteuning van in het belang van orde en rust verwijderden, waarvan het totaal naar matige raming voorshands op ruim 2 miljoen gulden 's jaars is te stellen. Voor de jaren 1927 tot en met 1929 en voor het komende jaar 1930 geeft dit reeds een totaal bedrag van rond 8.6 miljoen gulden, terwijl gedurende de eerstvolgende jaren n.l. tot tijd en wijle de veroordeelden hun straf zullen hebben uitgezeten, nog vele miljoenen zullen moeten volgen, welke gelden van heel wat meer nut voor land en volk hadden kunnen zijn en in elk geval voor sociaal-economischen arbeid ten behoeve van de gemeenschap voorgoed verloren zijn. 1)

Is het dus duidelijk, dat elke rustverstoring ernstige vertraging beteekent in het voortschrijdend ontwikkelingsproces van onze overzeesche gebiedsdeelen, zoodat wij aan ons zelf en aan de onder ons gestelde bevolking wel verplicht zijn om eventueele herhalingen te voorkomen, ook

---

1) De uitgaven voor het Gevangeniswezen hebben bedragen in:

1926	f	9,224,229
1927	„	11,297,221
1928	„	10,922,400
1929	„	10,848,008
1930 (geraamd)	„	11,051,485

Voor „ondersteuning van in het belang van rust en orde verwijderden en dergelijken”:

1927	f	158,031
1928	„	453,850
1929	„	360,000
1930 (geraamd)	„	420.000

het buitenland heeft groot belang bij een rustigen uitbouw van Nederlandsch-Indië, ja zou zelfs in dit opzicht met rechtmatige eischen voor den dag kunnen komen. Men vergeet toch niet, dat Nederlandsch-Indië in den loop der tijden is uitgegroeid tot een internationaal belangencentrum van de eerste orde, waartoe vooral ook onze open-deurpolitiek krachtig heeft meegewerkt.

Vooropstellend dat deze politiek om verschillende voor de hand liggende redenen als juist moet worden erkend, is hiervan nochtans het noodzakelijk gevolg, dat het gezamenlijke buitenland thans in Indië zooveel kapitaal in omloop en in den grond heeft, dat het zeker in niet mindere mate belang heeft bij het bestaan van behoorlijk geordende toestanden en in elk geval ernstige rustverstoringen zeer ongaarne, zoo niet met wrevel zal zien.

Nu is het uiteraard al bijzonder bezwaarlijk om met juistheid het aandeel vast te stellen dat het buitenland heeft in het in Nederlandsch-Indië in onderneming en bedrijf belegd kapitaal. Tot oordeelen bevoegden hebben bij benadering dat aandeel begroot op ongeveer 1000 millioen gulden van een totaal ondernemings- en bedrijfskapitaal van ruim 4000 millioen, derhalve op bijna 25%

Is dus dit buitenlandsch aandeel reeds aanzienlijk te noemen, ontstellend groot is bepaald het aandeel dat het buitenland thans in den handel op Nederlandsch-Indië heeft. Want een vergelijking van het totaal bedrag van den in- en uitvoer door Nederland met dat door het gezamenlijke buitenland op Indië doet volgens de laatst beschikbare gegevens, n.l. die voor het jaar 1927 zien dat import en export door Nederland slechts 434 millioen gulden hebben bedragen tegen niet minder dan 2046 millioen gulden door het buitenland. Hetgeen dus zeggen wil dat de buitenlandsche handel op Indië bijna 5 maal grooter is dan de Nederlandsche.

Ik moge met deze enkele cijfers, waaruit reeds overduidelijk blijkt hoe zeer het buitenland bij N.-I. geïnteresseerd is en hoe N.-I. thans blijkbaar een hoogst belangrijke, bijkans onmisbare functie vervult in de wereldhuishouding

volstaan en eindigen met mijn conclusie, dat de handhaving van orde en rust in N.-I. geen vraagstuk meer is dat alleen en bij uitsluiting ons Nederlanders aangaat, maar mede een aangelegenheid van internationale beteekenis is geworden.

Het valt dan ook oprecht te betreuren, dat er onder de zoo snel uitgegroeide Inlandsche beweging stroomingen zijn van zoo agressieven aard, dat zij n.m.m. voor de zoo noodzakelijke orde en rust in N.-I. een voortdurende bedreiging vormen.

Nu ligt het allerminst in mijn bedoeling die Inlandsche beweging in al hare geledingen gedetailleerd in beschouwing te nemen, voor welk omvangrijk onderwerp mij trouwens ten eenen male de tijd zou ontbreken. Om echter den omvang van het gevaar dat in deze beweging schuilt in zijn juiste verhoudingen te kunnen aanvoelen en U bovenal in staat te stellen uit de feiten een eigen oordeel te vormen, lijkt het mij toch wel gewenscht U in korte trekken ontstaan en ontwikkeling te schetsen, U daarna een analyse te geven van den tegenwoordigen toestand, om U ten slotte mijn conclusies mee te deelen, waartoe ik na ernstige overdenking van dit vraagstuk gekomen ben.

In 1908 kwam dan in Indië de eerste uiting van het ontwakend maatschappelijk eigen leven naar voren, toen op initiatief van den Inlandschen arts MAS WAJIN SOEDIRA HOESADA in Javaansch-intellectueele kringen de vereeniging *Boedi Oetomo* (B. O. = schoon streven) werd opgericht. Oorspronkelijk stelde deze zuiver cultureele vereeniging zich voornamelijk ten doel meer en beter onderwijs te verkrijgen voor de bevolking, om haar zodoende te kunnen opheffen uit haar toestand van economische achterlijkheid. In 1917 werd echter een politiek program gelanceerd op vooruitstrevende basis, waarbij het naar hooger peil voeren van de bevolking, uiteraard naar Javaansch-nationale beginselen, met zelfbestuur als einddoel op den voorgrond werd gesteld. *Boedi Oetomo* is voorshands nog te rekenen tot de loyale nationalistische vereenigingen. Voor de Inlandsche samenleving is zij steeds meer van belang

geweest door het intellectueele peil harer leden dan door hun aantal.

In de bredere volkslagen heeft althans veel dieper wortel geschoten de in 1912 door Tjokro Amnoto opgerichte *Sarekat Islam* (S. I. = Islamitische Vereeniging), aanvankelijk *Sarekat Dagang Islam* (S. D. I. = Mohammedaansche Handelsvereeniging) geheeten, een vereeniging die feitelijk haar ontstaan te danken heeft aan vroegeren naijver tusschen enkele Javaansche handelaren in het Djokja'sche en aldaar gevestigde Chineesche kooplieden. Dat de S. I. altijd een uitgesproken Mohammedaansch karakter heeft gehad is toe te schrijven aan de streng geloovige opvattingen van hare oprichters, terwijl verder veilig mag worden aangenomen, dat door de toenmalige, weinig gelukkige zendingspolitiek der Regeering het Islamitisch karakter van de S. I. ongetwijfeld nog versterkt is geworden. Eerst in 1916 werd het eigenlijke Hoofdbestuur der z.g. *Centrale S. I.* door de Regeering erkend, nadat te voren desbetreffende verzoeken waren afgewezen.

Ook de S. I. stond, evenals B. O., in den beginne geen politieke beginselen voor. Doch dat zou anders worden toen aanraking werd verkregen met een groep Europeanen, n.l. de groep SNEEVLIET, BAARS, DEKKER, BRANDSTEDER en BERGSMA, waarvan de revolutionnair-socialistische SNEEVLIET wel de meest sprekende figuur is geweest.

Met DEKKER en BRANDSTEDER richtte hij in Mei 1914 te Semarang op de *Indische Sociaal Democratische Vereeniging* (I. S. D. V.), welke vereeniging zich aanstonds beijverde in nauwe voeling te komen met de S. I., vanzelfsprekend met de bedoeling, om zodoende ook op de Inlandsche beweging vat te krijgen. Dit gelukte reeds dadelijk bij de Semarangse afdeeling van de S. I., waarvan de leden onder aanvoering van den thans zoo bekenden communist SEMAOEN spoedig voor de revolutionnaire zaak waren gewonnen.

Doch niet alleen op de Inlandsche beweging trachtte SNEEVLIET vat te krijgen. Zijn propaganda strekte zich d.m.v. cursusvergaderingen ook uit tot soldaten en

matrozen, met het gevolg, dat aan SNEEVLIET bij Regeeringsbesluit van 5 December 1918 in het belang der openbare rust en orde het verdere verblijf in N.-I. werd ontzegd, terwijl kort daarna ook zijn trouwe helper en geestverwant BRANDSTEDER werd uitgezet. BAARS, die eveneens in de I. S. D. V. een belangrijke rol heeft vervuld, was reeds 20 Oct. 1917 wegens propaganda tegen het Gezag uit 's Lands Dienst ontslagen, waarop hij via China naar Rusland en van hier naar Nederland vertrok, om echter in December 1919 als ingenieur bij de Gemeentewerken te Semarang naar Indië terug te keeren; totdat later ook hem ten slotte door de Regeering het verdere verblijf in N.-I. werd ontzegd.

Met dat al was intusschen door de I. S. D. V. toch bereikt, dat de leiding van de S. I. gaandeweg in revolutionnair-socialistische richting was gedreven, vooral nadat in 1918 SEMAOEN in het Hoofdbestuur der vereeniging was opgenomen.

Van diepgaande beteekenis voor de Inlandsche beweging is geweest de stichting in het Kremlin op 5 Maart 1919 van de *3e Internationale van Moskou*, de strijdorganisatie, welke slechts heil ziet in vernietiging van de tegenwoordige maatschappelijke verhoudingen en welke langs den weg van burgeroorlog en proletarische dictatuur het Sovjet-regime internationaal wenscht doorgevoerd te zien.

In het op 6 Maart 1919 uitgevaardigd Manifest van deze *Komintern* gericht tot het wereldproletariaat, worden ook de „koloniale slaven van Afrika en Azië” niet vergeten; daarentegen worden hun schoone beloften voorgespiegeld, want het uur der proletarische dictatuur in Europa zou immers ook het uur van hun bevrijding zijn. Naar twee zijden zou de strijd gevoerd worden; in het Westen op den grondslag van den gewelddadigen klassenstrijd, in het Oosten op de basis van de nationale bevrijdingsbeweging. En hoezeer het revolutionneeren dier volkeren wel de aandacht van Moskou had, blijkt wel uit de omstandigheid, dat reeds in September 1920 op initiatief van het *Executief Comité (Ekki)* te Bakou het *Eerste Congres van Oostersche*

Volkeren werd bijeengeroepen, waaraan ruim 1800 gedelegeerden van 37 nationaliteiten deelnamen, een congres waar de grondslag werd gelegd voor het te voltrekken eenheidsfront der koloniale volkeren tegen hun onderscheidene, imperialistische overheersers. De op dit congres onderzochte moeilijkheden veroorzaakt door het uiteraard sterk uiteenlopend taalverschil zijn aanleiding geweest tot de oprichting in 1921 te Moskou van een Oostersehe Universiteit, aan welke inrichting communisten van Aziatische oorsprong zouden kunnen studeeren, Javanen en Maleiers niet uitgezonderd.

Reeds dadelijk bleek de groote invloed van de *3e Internationale* op de verdere ontwikkeling der revolutionaire stroomingen in Nederlandsch-Indië. Want niet alleen werd reeds op 23 Mei 1920, dus slechts een jaar na de oprichting van de *Komintern*, op de 7e Jaarvergadering der I. S. D. V. besloten om deze vereeniging voortaan te noemen *Perserikatan Kommunist di India* (P. K. I. = Partij der communisten in Indië), doch eind 1920 viel zelfs op een buitengewoon congres van deze P. K. I. de beslissing om tot onmiddellijke aansluiting bij Moskou over te gaan; zoodat dus de P. K. I. voortaan een sectie zou zijn van de *Komintern*, met alle heillooze verplichtingen aan de communistische desperado-politiek verbonden.

Na de uitzetting van SNEEVLIET en diens partijgenooten, kwam de leiding van de P.K.I. geheel in handen van Inlanders, en wel onder aanvoering van den reeds meer genoemden SEMAOEN, door welk feit het communisme zich dus in de Inlandsche beweging een eigen plaats had verzekerd. Met de krachtbron te Moskou werd door de P. K. I. ijverig contact gehouden door deelname aan de achtereenvolgende jaarcongressen van 1921, 1922 en 1924, waarbij voor N.-I. respectievelijk de communisten DARSONO, TAN MALAKA en SEMAOEN vertegenwoordigers waren.

Met alle denkbare middelen trachtte de P. K. I. voortaan de leiding te nemen in de zich meer en meer ontwikkelende volksbeweging, al moest zij bij dit streven ook meermalen in conflict komen met de S. I., die hetzelfde doel beoogde en waarmede de P. K. I. trouwens altijd op gespannen voet is gebleven wegens de door de

S. I. onverbiddeijk voorgeschreven geloofsparagraaf. Vooral de vakbeweging, die nog maar in het eerste stadium van ontwikkeling verkeerde, scheen de bijzondere aandacht van de P. K. I.-leiders te hebben. Om de reeds door SNEEVLEET stevig bewerkte, extreme *Vereeniging van Spoor- en Tramwegpersoneel (V. S. T. P.)* als kern, groepeerden zich onder communistische leiding langzamerhand ook andere vakorganisaties, totdat het in 1919 door toedoen van BERGSMA en SEMAOEN te Djokja kwam tot de oprichting van de *Revolutionnaire-Socialistische Vakcentrale van Inlandsche vakverenigingen*, in het Bestuur waarvan zoowel communistische als nationalistische leden werden opgenomen. Deze concentratie heeft echter geen lang bestaan gehad. Reeds in 1920 trokken BERGSMA en SEMAOEN zich uit het bestuur terug, om echter te Semarang de *Revolutionnaire Vakcentrale* te stichten voor revolutionnaire vakbonden als de V.S.T.P. en enkele andere Semarangsche vakorganisaties; de meer nationalistische bonden, w.o. die der onderwijzers, pandhuisbeambten en fabrieksarbeiders, bleven aangesloten bij de Vakcentrale te Djokja.

Toen het ten slotte in Januari 1922 tot een staking was gekomen onder de beambten van den Gouvernements Pandhuisdienst op Java, waarvan er een 1000-tal het werk hadden neergelegd, trachtten BERGSMA en TAN MALAKA als leiders van de *Revolutionnaire Vakcentrale* aanstonds ook andere vakverenigingen in het conflict te betrekken, waartoe zij een Manifest uitvaardigden met het doel om een algemeene staking te forceeren. Door dit optreden werd BERGSMA door de Regeering uitgewezen en TAN MALAKA op Koepang (Timor) geïnterneerd. Laatstgenoemde verzoekt echter Indië te mogen verlaten en begaf zich met DARSONO naar Moskou, om zich aldaar aan de inmiddels opgerichte Oostersche Universiteit verder in de communistische leer te bekwamen.

SEMAOEN, die intusschen te Moskou het in Januari 1922 gehouden *Congres der Arbeiders van het verre Oosten* had bijgewoond, waaraan was deelgenomen door gedelegeerden van Japan, Korea, China en Java, keerde nu naar

Indië terug om na het vertrek van TAN MALAKA aanstonds weer de leiding op zich te nemen. In September 1922 wist hij de bestaande Vakecentrales in Semarang en Djokja te vereenigen in de *Federatie der Indische Vakbonden*, waarvan het hoofdbestuur te Semarang werd gevestigd. In een op 30 April 1923 gehouden vergadering dier Federatie deed SEMAOEN zijn gehoor weten, dat de algemeene spoor- en tramwegstaking, waartoe reeds in Februari van dat jaar door het Bestuur van de V.S.T.P. de noodige voorstellen waren gedaan, zou moeten uitbreken op den dag na zijn inhechtenisneming. En toen dit laatste op 8 Mei inderdaad wegens een ernstig spreekdelict meer dan noodig bleek, brak de bekende spoorwegstaking van Mei 1923 uit, die zich vanuit Semarang snel over Madioen en Soerabaja uitbreidde en waarbij in totaal een 2500 man bij lijndiensten en werkplaatsen der S.S. in staking gingen, terwijl ook bij enkele particuliere tramwegmaatschappijen langs de N.kust van Java het werk door een gedeelte van het personeel werd neergelegd. SEMAOEN werd bij Regeeringsbesluit van 4 Augustus 1923 op Timor geïnterneerd; maar ook hij verzocht om Indië te mogen verlaten, hetgeen ook hem door de Regeering werd toegestaan.

Bij de P. K. I. kreeg thans DARSONO de leiding. Indachtig aan het gezegde: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, had vooral de jeugd DARSONO's volle aandacht, wel blijkende uit de oprichting allerwegen van communistische scholen naar TAN MALAKA-model en de vorming van het *Jeugdleger*, een padvindersonorganisatie volgens *Komintern*-recept. Snele cursussen moesten het benodigde aantal propagandisten opleveren, die in alle overheidsinstellingen en burgerbedrijven als kernen zouden worden uitgezaaid, om daar te kunnen voortwoekeren ter ondermijning van het maatschappelijk organisme tot in de kleinste onderdeelen. Met kwistige hand werd over geheel Java het communistische zaad uitgezet, dat ons weldra het oproer zou brengen, waarvan ik in den aanvang van mijn voordracht reeds melding maakte.

Maar ook buiten Java, voornamelijk ter Westkust van Sumatra was de communistische actie met succes werkzaam geweest. Te Padang-Pandjang was reeds eind 1923 een afdeeling van de P. K. I. opgericht. Veel beroering werd teweeggebracht vooral door het optreden van de communisten HADJI DATOEK BATOEAH en NATAR ZAÏNOEDIN, die niet ophielden de bevolking aan te sporen tot verzet tegen het ongeloofig gezag, waaraan volgens den Koran geen gehoorzaamheid, laat staan belasting verschuldigd zou zijn. De toestand werd er ten slotte zóó bedenkelijk, dat ook BATOEAH en ZAÏNOEDIN bij Regceringsbesluit van 9 Januari 1925 in het belang van de openbare rust en orde op Timor werden geïnterneerd.

'Ter Sumatra's Oostkust werd door de P. K. I. vooral actie gevoerd onder het tramwegpersoneel, terwijl ook hier de jeugdorganisatie krachtig ter hand werd genomen.

Ook op Ternate viel communistische actie te constateeren. Hier was het de oude Vereeniging *Boedi Moelja*, sedert Mei 1920 bij de P. K. I. aangesloten, welke veel van zich deed spreken en waarvan enkele leiders later gerechtelijk vervolgd moesten worden.

Zoo stonden de zaken, toen in de 2e helft van Juni 1924 te Canton de *Roode Pan Pacific Conferentie* werd bijeengeroepen met het doel, te geraken tot een *Roode Internationale van Zeelieden en Arbeiders* in alle belangrijke havens van den Stillen Oceaan, welk lichaam de trait d'union zou moeten vormen tusschen de Westersche en Oostersche Sovjet-strategie. Besloten werd om voor dat doel te Canton voor de *Red Eastern Labour Union* een permanent bureau te stichten, waaraan vertegenwoordigers te werk gesteld zouden worden uit Britsch-Indië, China, Japan, de Philipijnen en Nederlandsch-Indië.

Dit Cantonsche besluit had aanstonds tot gevolg, dat door de P. K. I. te Soerabaja een Conferentie van haven- en scheepsarbeiders werd bijeengeroepen om de ter Cantonsche Conferentie ontwikkelde beginselen ook voor Indië tot werkelijkheid te kunnen maken. Besloten werd om onder den naam van *Sarekat Pegawei Pelaboean dan Laoetan*

(S. P. P. L. = Vereeniging voor haven- en zeearbeiders) een vereeniging op te richten, waarin alle desbetreffende arbeidersorganisaties zouden worden opgenomen, terwijl verder krachtig zou worden meegewerkt aan den opbouw van het voorgenomen eenheidsfront onder de haven- en scheepsarbeiders van geheel Azië.

Intusschen had de communistische propaganda in de Inlandsche vakbeweging zoo diep wortel geschoten, dat ten slotte op 21 Juli 1925 te Semarang bij een Chineesche drukkersfirma een staking uitbrak en wel als eerste van een heele serie, want weldra volgden te Semarang stakingen onder het personeel van de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting en van het Semarangsche Stoomboot en Prauwenvoer, terwijl daarna te Soerabaja vrijwel in alle groote machinefabrieken en werkplaatsen en ook bij de Droogdok Maatschappij het werk werd neergelegd. Een ter zake door de Regeering ingesteld onderzoek stelde ondubbelzinnig vast, dat de stakingen geheel op rekening van de P. K. I. waren te stellen, zoodat de Regeering er toe overging om bij Besluit van 17 December 1925 de stakingsleiders DARSONO, ALIARCHAM en MARDJOHAN te interneeren; de bekende communist ALMIN, de 4e stakingsleider, werd eveneens gezocht doch bleek spoorloos verdwenen.

Nu door dit krachtig ingrijpen van de Regeering het contact van de P. K. I. met de Inlandsche vakbeweging was verbroken en voorloopig onmogelijk gemaakt, ging de communistische leiding een politiek van terreur toepassen, waarvan in den loop van het jaar 1926 de kenteekenen gaandeweg over geheel Java aan den dag zouden treden. Zoo moest reeds in Maart 1926 in Tegal een gewapende bende van een paar honderd man onschadelijk worden gemaakt; werd ongeveer tezelfder tijd een poging gedaan om een der gebouwen van het Magazijn van Oorlog te Djokja met springstof te vernielen; werd in April 1926 door eenige honderden communisten verzet gepleegd tegen het Inlandsch bestuur, terwijl van Juni tot Augustus 1926 in Soerakarta een heele serie brandstichtingen plaats vond en in September een mislukte moordaanslag werd gepleegd op

den landraadvoorzitter en een rechercheur van politie aldaar. In het Bantamsche was de bevolking dermate in beroering gebracht, dat deze hier en daar reeds tot vasten was overgegaan en er bereids witte kleeding was aangeschaft voor de ten doode gewijden, zoodat het wenschelijk werd geoorloofd om half Augustus 1926 een compagnie infanterie derwaarts op meerdaagsche oefening te zenden, om zoo noodig aan de terreur van de communistische propagandisten een einde te maken en de rust te doen terugkeeren. Ook te Batavia en omgeving, Cheribon, Tegal en Pekalongan viel een kennelijke verslechtering van den toestand waar te nemen. Heel Java bleek door het communistisch gif min of meer geïnfecteerd te zijn.

Ontdekt werd een geheime vereeniging de z.g. D. O. of *Dubbel* e.q. *Dictatoriale Organisatie*, een ondergrondse loot van de P. K. I., die was ingesteld ter voorbereiding van de voorgenomen gewelddaden. Door diefstal moest de D. O. zorg dragen voor versterking van de partijkas der P. K. I., opdat de noodige middelen beschikbaar zouden komen voor aanschaffing van vuurwapens en springmiddelen, om hiermede in de allereerste plaats de reactionaire ambtenaren te kunnen vermoorden. Bij een voortgezetz onderzoek kwam verder nog aan het licht, dat deze misdadige organisatie geleid werd van uit een geheim centrum te Singapore, dat het rechtstreeksche contact had te verzekeren tussehen de Komintern en de P. K. I. Voor het contact van de Inlandsche communisten met die van de andere Oostersche landen hadden de te Canton, Sjaanghai en Manilla gevestigde propaganda-centrales te zorgen.

Dat het onder deze omstandigheden eind 1926 wel tot een uitbarsting moest komen, hoeft dan ook allerminst bevreemding te wekken. Met krachtige hand heeft de Regeering toen de communistische P. K. I. organisatie uit elkaar weten te slaan en te vernietigen. Het aantal communisten, dat wegens feitelijke aanslagen thans nog in de gevangenissen is opgeborgen, is ontstellend groot. Op uitgebreide schaal heeft de Regeering bovendien van Hare Interneeringsbevoegdheid gebruik moeten maken, met het

gevolg, dat thans te Boven-Digoel rond 1500 hoofd- en kernleiders der P. K. I. onder behoorlijke contrôle zijn gebracht, terwijl een zelfde lot in uitzicht is gesteld aan een ieder, die mocht willen probeeren de van hun leiding beroofde communistische organisaties weer op te bouwen, of daarbij hand- en spandiensten te bewijzen.

Is het wonder, dat de P. S. I. ¹⁾ thans het oogenblik gekomen achtte om in de Inlandsche beweging de algeheele leiding te nemen, waar de haar vijandig gezinde P. K. I. organisatie door het krachtig ingrijpen der Regeering had opgehouden te bestaan? Overal trachtte zij haar invloed te vestigen door de opengevallen plaatsen te bezetten en haar ledental te versterken. Haar overwinning scheen bijkans onbetwist zeker, toen in 1927 een nieuwe partij werd opgericht, n.l. de *Perserikatan Nasional Indonesia* (P. N. I. = Nationaal Indonesische Partij), de thans zoo befaamde „rood-witte partij met den buffelkop” van den ingenieur SOEKARNO, die haar ten slotte de leiding wist te ontnemen.

Verrassend snel is deze P. N. I. uitgegroeid, wat vooral hierom van groote beteekenis is, wijl deze vereeniging slechts heil ziet in het onmiddellijk verbreken van alle banden met Nederland en daarenboven in haar propagandistische methoden zóó pijnlijk nauwkeurig de voetsporen drukt van de voormalige P. K. I., dat zij feitelijk alleen in naam daarvan is te onderscheiden.

Reeds eind 1927 gelukte het SOEKARNO de *Permoefakatan Perhimpoean Politik Kebangsaan Indonesia* (P. P. P. K. I. = Federatie van Indonesische Nationaal Politieke Vereenigingen) te stichten, bij welke federatie thans behalve de P. N. I. zijn aangesloten de P. S. I., *Boedi Oetomo*, de *Indonesische Studieclub* te Soerabaja, *Pasoendan*, de *Sumatranenbond* en de *Kaoem-Betawi*. Deze federatie van nationalistische vereenigingen beoogt de consolidatie van de verschillende Indonesische partijen tot één krachtige Indonesische beweging van de Indonesische natie.

---

¹⁾ De *Sarekat Islam* was intusschen omgedoopt in *Partizi Sarekat Islam* (P. S. I.).

Van een samensmelting is echter geen sprake; slechts samenwerking wordt beoogd met behoud van de zelfstandigheid der aangesloten groepen. Op het program van de P. P. K. I. staan afschaffing der z.g. exorbitante rechten van den Gouverneur-Generaal (in- en externeering) en van de z.g. „muilkorfartikelen”, n.l. de beperkende bepalingen ten aanzien van het recht van vereeniging en vergadering, om van de poenale sanctie op arbeidscontracten maar niet te spreken, want hiervan vooral schijnen de extreme nationalistien thans cause célèbre te willen maken.

Mijnheer de Voorzitter! Met deze vluchtige schets omtrent ontstaan en ontwikkeling der Inlandsche beweging moet ik in verband met den beschikbaren tijd volstaan. Wie ter zake vollediger ingelicht zou willen worden, zou ik ter lezing warm kunnen aanbevelen het voortreffelijke werk „De communistische beweging in N. I.” van den heer J. TH. PETRUS BLUMBERGER, waaraan veel van het zoo juist besprokene ontleend is. Het moge U voorloopig gebleken zijn, dat uit die Inlandsche beweging nog weinig goeds werd geboren; dat daarentegen de plaats gehad hebbende feiten ernstig genoeg zijn geweest om de uitspraak te wettigen, dat een ieder, die in deze Inlandsche beweging een onschuldig politiek bedrijf mocht willen zien, zich wel aan gevaarlijk optimisme schuldig maakt.

Een analyse van den tegenwoordigen toestand leert ons, dat van de nationalistische stroomingen thans twee vereenigingen kennelijk de overhand hebben, n.l. de reeds genoemde revolutionnair nationalistische, hoogst militante Soekarno-partij P.N.I. en de nog niet vermelde loyale, streng godsdienstig-cultureele vereeniging *Mohammadijah*. Onderscheidt de P.N.I., die het in den korten tijd van haar bestaan alleen op Java reeds tot ongeveer één millioen leden ¹⁾ moet hebben gebracht, zich bij monde van haren voorzitter SOEKARNO gemeenlijk door ergerlijke taal, zoo o.m. door de bij herhaling geponeerde stelling dat de Indonesiërs eerst na het verdwijnen van het Nederlandsche

---

1) Nieuws van den Dag d.d. 22-2-'29.

Gezag ruim adem zullen kunnen halen en dat de nationale beweging het zich opheffen uit een slijkzee ¹⁾ beteekent, *Mohammadijah* heeft gelukkig heel andere idealen. Zij staat afwijzend tegenover elke politieke actie en ontleent haar groote kracht aan maatschappelijk werk in direct belang voor de inheemsche bevolking, blijkende uit de oprichting der talrijke Mohammadijah-scholen, klinieken en zieken-inrichtingen, terwijl bij al hare verrichtingen uitsluitend de godsdienst het leidende licht schijnt te zijn. Hoewel deze vereeniging, in tegenstelling met de SOEKARNO-partij, welke voorloopig nog slechts tot afbraak in staat schijnt, der bevolking onmiddellijk tastbare voordeelen brengt, is haar ledental niet zoo groot als dat der P. N. I. De vereeniging, die nochtans gestadig in bloei toeneemt, telt blijkens het jaarverslag over 1928 echter altijd nog een kleine 20.000 leden, verdeeld over 63 afdeelingen en 146 groepen, welke verspreid zijn over Java, Madoera, Sumatra, Borneo en Celebes.

Alle andere stroomingen van de Inlandsche beweging zijn slechts te beschouwen als affluents van de twee evengenoemde hoofdstroomen en het heeft daarom geen nut U die kleinere partijen nader aan te duiden en te beschrijven. Alleen zij nog vermeld, dat de eens zoo machtige P. S. I. door de onzekere, althans weinig krachtige houding van den leider TJOKROAMINOTO, thans blijkbaar haar kansen verloren heeft. Vele leden zijn overgegaan naar de P.N.I., zoodat de P.S.I. thans naar het uiterlijk nog maar een mat en kwijnend beeld vertoont.

Ook de P.P.P.K.I. federatie blijkt vooralsnog weinig levensvatbaarheid te bezitten, hetgeen niet te verwonderen is, gelet op den voortdurenden strijd om den voorrang der samenstellende groepen en hunne overigens nogal uiteenlopende beginselen. Intusschen klinkt hun koor altijd nog eenstemmig wanneer het gaat om het verdwijnen van het Nederlandsche Gezag, door alle aangesloten vereenigingen tot uiteindelijk doel gesteld.

---

¹⁾ Locomotief d.d. 30-3-'29.

Wat ten slotte de communistische stroomingen betreft moet voorop worden gesteld, dat thans officieel geen zoodanige vereenigingen meer bestaan. Bedriegen de voor-teekenen echter niet, dan is het communisme weer aan het opleven. Op Java verdient althans de *Sarekat Kaoem Boeroeh Indonesia* (S. K. B. I. = Vereeniging van Indonésische arbeiders) al onze aandacht, als zijnde een onmiskenbare voortzetting van de bestaan hebbende federatie van Inlandsche vakbonden. Hoewel deze S. K. B. I., een nationalistische organisatie wil heeten, staat voorloopig in elk geval wel vast dat hare voorzitter en secretaris, n.l. MARSOEDI en SOENARJO einwandfreie communisten zijn geweest, hetgeen voor het karakter dier organisatie teekenend is. Naar verluidt zou ook de P. N. I., bij welke vereeniging trouwens een groot aantal oud P. K. I. leden is aangesloten, met de S. K. B. I. in nauwe relatie staan. Men zal zich nog wel de arrestaties herinneren die in Augustus j.l. onder de S. K. B. I.-ers hebben plaats gehad.

Ook buiten Java zijn teekenen van opleving te bespeuren.

Van den overwal, met name van uit Singapore, vloeien nog steeds een groot aantal verdachte individuen naar N.-I. af. Zoo kwam het door toedoen van deze elementen te Biliton reeds tot ongeregeldheden, terwijl ook Sumatra's Oostkust, waar thans een kennelijke verslechtering van de geestesgesteldheid der contractkoelies valt te constateeren, door communistische propaganda niet weinig in beroering wordt gebracht.

Wie trouwens zou meenen, dat Moskou na de ervaringen in China en in Nederlandsch-Indië in de periode 1926—1927 er het bijltje bij neergelegd zou hebben, vergist zich deerlijk. Want nu de aanslag in het Westen als volkomen mislukt kan worden beschouwd ligt het voor de hand, dat het communisme den ook in het Oosten aangebonden strijd niet meer kan opgeven, zonder zich over de geheele linie gewonnen te verklaren. Nog steeds zijn de opleidingscentra voor training in de kunst van den burgeroorlog in volle werking en niet alleen te Moskou, doch mede te Tashkent voor de bewerking van de z.g. Middle-East en te Wladi-

wostok voor het overige deel van Azië, op welke plaats een draadloos krachtstation is opgericht van zoodanige draagwijdte, dat het in staat is de boodschappen der Sovjets rechtstreeks te verzenden naar de te bewerken landen, Nederlandsch-Indië allerminst uitgezonderd. 1)

Als overtuigend bewijs, dat het communisme, wel verre van af te laten, nog steeds onvermoeid werkzaam is, moge dienen de arrestatie op Java medio 1929 van een 3-tal versch-versehene Moskouse leerlingen, te weten de Menadoneezen DANIEL KAMOU, WENTOEK en WAWAROENTOE, die naar hun eigen verklaring in opdracht van Moskou contact hadden te zoeken met de Inlandsche volksleiders, vooral met die van de P. N. I. en overigens nog in Indië de noodige communistische cellen hadden uit te zetten; uiteraard met behulp van een stevige som gelds die bij de arrestatie op hen gevonden werd. 2) Zij zullen te Boven-Digoel worden geïnterneerd. Maar hoevelen zullen er nog volgen, nu Moskou met de stelling: „het Oosten zal ons helpen het Westen te veroveren”, openlijk het voornemen heeft aangekondigd, het Aziatisch nationalisme te zullen aanwenden als hefboom voor de ontvrichting van het imperiaal gezag in alle koloniale landen. In dit licht bezien, kan mijn conclusie geen andere zijn, dan dat het revolutionaire nationalisme, dat blijkbaar inslaat en in elk geval door de voormannen der P. N. I. met zoo klimmend succes gepredikt wordt, voor de Indische maatschappij een onmiskenbaar gevaar moet worden geacht en dat tegen uitwassen daarvan niet krachtig genoeg kan worden opgetreden.

Nu wordt door mij gaarne de meening gedeeld van hen, die tegenover dit alles niet alleen machtsmiddelen gesteld willen zien. Ook ik onderschrijf gaarne de opinie dat groo-tere resultaten bereikt zullen worden door een Bestuur, dat zich kenmerkt door billijkheid en rechtvaardigheid en vooral door eerlijk overleg; door een Bestuur dat ernstig rekening houdt met de idiomen des volks en met name

---

1) Algemeen Handelsblad, d.d. 15-4-'29.

2) Locomotief, d.d. 21-5-'29.

met adat en islam, die toch de oudste burgerrechten hebben; door een Bestuur dat nauwer nog dan vroeger contact zal hebben te zoeken met de nog steeds grooten invloed hebbende volkshoofden. Ook ik ben ten slotte van oordeel, dat het niet meer dan billijk is en bovendien getuigt van groot zelfvertrouwen, als de Regeering voor landskinderen die daartoe de vereischte kennis en bekwaamheid bezitten, zelfs vooraanstaande plaatsen gaat inruimen in het Landsbestuur. En dat op den duur door al deze maatregelen meer effect zal worden gesorteerd dan door een contra-politiek van geweld. Doch aan den anderen kant mag echter, mede op grond van hetgeen ik U zoo juist omtrent de Inlandsche beweging heb medegedeeld wel veilig worden aangenomen, dat indien in N. I. de noodige machtsmiddelen zouden ontbreken, daar weldra een toestand van zoo volslagen anarchie zou ontstaan, dat wij er onzen tijd volledig gehad zouden hebben en onze plaats daar weldra bezet zouden zien, niet door landskinderen doch door anderen, bij wie de bevolking het zeker niet beter zal krijgen. En hoezeer ook de Indische Regeering, voor Hare gezagshandhaving, het in stand houden van de noodige machtsmiddelen als noodzakelijk erkent blijkt wel ondubbelzinnig uit de M. v. A. op de voorliggende Begrooting van N. I. voor 1930, waarin de Regeering toch, n.a.v. vragen Haar gesteld met betrekking tot de Inlandsche Beweging, letterlijk de volgende verklaring aflegt: „Zij hoopt nog steeds, dat Zij niet opnieuw voor de noodzakelijkheid zal worden geplaatst om, gelijk in 1926/1927, weder naar de steeds te Harer beschikking staande machtsmiddelen te grijpen, maar de mogelijkheid daartoe kan Zij helaas niet bij voorbaat uitsluiten wanneer Zij ziet, op welke wijze de door Haar betoonde tolerantie van enkele zijden wordt beantwoord en wanneer Zij acht slaat op de hier te lande nog steeds werkzame invloeden van Moskou.”

Het is daarom voor die machtsmiddelen, n.l. leger en politie, dat ik thans Uwe aandacht kom vragen.

Is het nog noodig om aan te toonen dat van de genoemde

machtsmiddelen het leger door betere aanvoering, hoogerstaand troepengehalte en in het algemeen door meerdere bekwaamheid en geoefendheid de allereerste plaats inneemt? Bewijst niet reeds onze koloniale geschiedenis, hoe door alle tijden heen en overal in onze overzeesche gebiedsdeelen het leger vaak na bitteren, ja soms zelfs schier hope-loozen strijd ten slotte toch allerwegen orde en rust heeft gebracht, zonder welke factoren van een daadwerkelijke bestuursvoering nooit eenige sprake had kunnen zijn? Goed beschouwd zag ons leger, met name het gedeelte dat dienst deed in de Buitengewesten, zich in zijn dagelijksche verrichtingen nimmer een gewichtiger taak toegewezen dan de politiek-politioneële, welke geheel op de handhaving van orde en rust was ingesteld. Een taak, waarmede het zich dan ook in den loop der tijden volkomen vertrouwd heeft gemaakt, waarvoor het steeds ten volle berekend is gebleken en waarvan dus gezegd kan worden dat deze geheel des legers is en dat daarom ook blijven moet.

Kan het leger bij de uitoefening van die taak steunen op een jarenlange praktijk waardoor een eventueele strijd tegen Inlandsche verzetslieden gevoerd kan worden naar bij den troep ingeleefde methoden, waarin alle vroegere ter zake opgedane ervaringen verwerkt zijn geworden, met de politie staat het in dit opzicht anders, wijl zij nog maar slechts korten tijd geleden voor de handhaving van orde en rust een factor van eenige beteekenis is geworden.

Hoe toch is het met onze politie in N.-I. gesteld?

Een artikel van den oud-Politiechef HOORWEG in de Indische Gids van dit jaar leert ons dat, wat Java en Madoera betreft, eerst in 1897 in het Indisch Staatsblad een bescheiden politie-organisatie verscheen en dat in elk geval eerst van de daarop gevolgde politie-organisatie van 1911 gezegd kan worden, dat de politie op Java en Madoera wat meer ging beteekenen. Laatstgenoemde organisatie bracht ons namelijk in elk der drie hoofdplaatsen Batavia, Semarang en Soerabaja een stadspolitiekorps met eigen formatie onder een hoofdcommissaris en bovendien nog de samensmelting van de verschillende politiesoorten voor

speciale doeleinden, zooals opium-, koffie- en zoutpolitie met de overigens evenmin opgeleide *bestuurspolitie*, voor welke bestuurspolitie de formatie van het Inlandsch personeel voor elk der gewesten afzonderlijk werd vastgesteld. Toen desondanks de eriminaliteit bleef stijgen, werd tegen eind 1912 aan het Departement van Binnenlandsch Bestuur de opdracht verstrekt om een nieuwe organisatie te ontwerpen, waarvoor op ruimere middelen mocht worden gerekend en waardoor in 1914 een reorganisatie van de *grootestads-politie* tot stand kwam, welke politiesoort voortaan naar betere grondslagen zou worden opgebouwd. Want niet alleen zou een op te richten politieschool zorg dragen voor de politieoncle scholing van commissarissen van politie, politieopzicners en later ook van hoofdagenten en zou in de formatie van elk der drie grootestadskorpsen een afdeeling reeruten van 100 man worden opgenomen, doch tevens zouden invoering van een tuchtreglement, instelling van een dienstverband en kazerneering dier stadskorpsen, deze stadspolitie naar een beter peil moeten voeren.

Laat het zich denken, dat door deze maatregelen aanstonds een groote verbetering viel te constateeren in de genoemde groote steden, op het platteland bleef de toestand nog zorgelijk ondanks het feit, dat de bestuurspolitie herhaaldelijk werd uitgebreid. Onder den invloed van de *Sarikat Islam*, welke vereeniging in die dagen bij de bevolking meer gezag scheen te hebben dan ons Bestuur, ging de toestand zelfs dermate achteruit dat krachtig ingrijpen noodig was. Dit leidde in 1919 tot de invoering van de *veldpolitie*, een politieorganisatie ten dienste van het platte land en ter sterkte van ongeveer 3000 man ingedeeld in 89 detachementen, ruim voorzien van motorrijwielen met zijspanwagens, rijwielen of paarden al naar gelang van het terrein van actie om overal een snel ingrijpen te kunnen waarborgen. Deze veldpolitie werd voor de dagelijkse politie-uitoefening niet gesteld onder, doch toegevoegd aan de Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren, die haar ook thans nog gebruiken in samenwerking met de meer bepaaldelijk onder hun gezag staande bestuurs- en

desapolitie. Tegelijkertijd met de veldpolitie werd nu ook, ter voorlichting van bestuur en politie, een *gewestelijke recherchedienst* ingevoerd, door welke maatregelen weldra ook ten platten lande een aanmerkelijke verbetering van den toestand viel waar te nemen.

Ten slotte zij nog vermeld, dat men er intusschen mede toe overging om ook de andere gewestelijke hoofdplaatsen van Java en Madoera van stadspolitie te voorzien, welke politie geheel werd opgebouwd naar de grondslagen van de drie groote zusterkorpsen te Batavia, Semarang en Soerabaja.

Resumeerende, vinden wij dus op Java en Madoera drie politiesoorten te weten, de stads-, veld- en bestuurspolitie, welke formaties officieel door den verzamelnaam *algemeene politie* worden aangeduid. Hiervan ontvingen stads- en veldpolitie een politioneele scholing; de bestuurspolitie moet ook nog heden ten dage tot de niet opgeleide politie worden gerekend.

In de gewesten buiten Java geeft de aldaar te werk gestelde politie een eenigszins ander beeld te zien. Wel werd in de Buitengewesten, mede naar het voorbeeld der groote stadskorpsen op Java, tot oprichting van politie-formaties in de groote havenplaatsen overgegaan en beschikte ook daar het Bestuur over de noodige bestuurspolitie, maar deze politiesoorten beteekenden weinig vergeleken bij de z.g. *gewapende politie*, tot welker oprichting in 1912 werd overgegaan. In dat jaar werden namelijk de reeds bestaande korpsen gewapende politiedienaren versmolten tot een eenheid onder centrale leiding met het doel, om het Bestuur op geïsoleerde posten zonder militaire bezetting de beschikking te kunnen geven over een gewapende macht, opdat de betrokken bestuursambtenaren, in geval van oproer of aandrang van het gezag en in het algemeen in gevallen waarin de bestuurspolitie wel moest te kort schieten, in afwachting van de komst van legerstroepen niet geruimen tijd weerloos zouden zijn.

Bij de stichting van het Korps Gewapende Politie, waarvan de diensten volgens een Regeeringsinstructie streng

zouden moeten worden gescheiden van die der Algemeene Politie, werd mede overgegaan tot de oprichting van een depôt te Sockaboemi, waarbij voortaan de opleiding van alle gewapende politiedienaren centraal zou worden geregeld.

Daar, waar de politieke toestand het maar eenigszins toeliet, zouden nu de legertroepen worden teruggenomen en door de Gewapende Politie worden vervangen. Op ruime schaal werd dit beginsel in praetijk gebracht, waaruit zich de krachtige ontwikkeling der Gewapende Politie laat verklaren, welk Korps toch binnen enkele jaren een maximum sterkte van rond 10.000 man wist te bereiken, totdat door diepgaande bezuiniging even later aan haar bestaan vrijwel plotseling een einde zou komen.

Na 1921 werd toch, door den nood der tijden, versobering op de landsuitgaven het leidend Regeeringsbeginsel. Waar onmiddellijk na den wereldoorlog van het toen bloedarme buitenland weinig meer te vreezen viel en ook de binnenlandse toestand oogenschijnlijk niets te wenschen overliet, laat het zich denken dat het snoeimes van de bezuiniging in de eerste plaats werd gezet in de z.g. onproductieve instellingen. Vooral het Leger heeft het deerlijk moeten ontgelden, wel hieruit blijkende, dat de gewone uitgaven van het Departement van Oorlog terugvielen van 102 miljoen gulden in 1921 tot 72 miljoen in 1923 en 62 miljoen in 1925. Dat ook de politie een veer heeft moeten laten spreken wel van zelf en zoo diep was ten slotte het snoeimes gezet in de machtsmiddelen van het Gezag, dat volgens een artikel in het I. M. T. van 1926 No. 12 van de hand van den toenmaligen Commandant der 2e Divisie, van een totaal van rond 55.000 man aan leger en politie in 1920, na de bezuiniging niet minder dan 17.000 man uit die beschikbare machtsmiddelen waren verdwenen.

Bij de Algemeene Politie kon versobering nog worden toegepast zonder hare organisatie te ontwrichten; daar bleef de veldpolitie intact, die zelfs in enkele gewesten werd uitgebreid doch ten koste van de bestuurspolitie, welke laatste politiesoort met de groote-stadpolitie in hoofdzaak

het slachtoffer van de bezuiniging werd. Bij de Gewapende Politie ging het anders, want deze organisatie werd in 1923 uit zuinigheidsoverwegingen vrijwel tot den grond toe afgebroken.

De redenen, waarom de Regeering tot deze afbraak heeft gemeend te moeten besluiten, kunnen als volgt worden samengevat.

Het Legerbestuur had blijkens de zoo juist vermelde cijfers reeds vergaande concessies gedaan en aanzienlijke offers gebracht. Aan een verdere vermindering van de legersterkte viel in verband met de inwendige orde en rust eenvoudig niet te denken. Waar de Regeering niettemin op nog meerdere bezuiniging bleef aandringen werd toen, volgens den Heer HOORWEG, door het Legerbestuur voorgesteld om de taak van de Gewapende Politie in de Buitengewesten weer door het Leger te doen overnemen, waardoor niet alleen het voordeel zou worden verkregen dat de aanzienlijke post voor de Gewapende Politie geheel uit de Begrooting zou kunnen verdwijnen, maar tevens ook nog een andere bezuiniging in uitzicht werd gesteld, indien slechts overal waar tot dusverre het Civiel Bestuur de beschikking had over Gewapende Politie, dat Bestuur zou worden vervangen door de commandanten en verdere officieren van de troepen die de plaats van de Gewapende Politie kwamen innemen.

Niet dan na rijp beraad ging de Regeering ten slotte hiertoe over, nadat te voren de Commissie GERTH VAN WIJK-HOORWEG ter zake persoonlijke adviezen van de onderscheidene gewestelijke bestuurshoofden in de Buitengewesten had ingewonnen. Met het gevolg, dat van het vroegere Korps van 500 brigades of 10.000 man korten tijd later nog slechts 870 man waren overgebleven.

Om de taak van de Gewapende Politie in de Buitengewesten te kunnen overnemen werden nu 2 bataljons infanterie van het Java-leger en 1 bataljon van Sumatra's Westkust opgelost en werd tevens de infanterie-brigade, zijnde de kleinste eenheid in staat om zelfstandig politiek-politio- neel werk te verrichten, over de geheele linie met 2 man

per brigade verminderd, welke vermindering naar een becijfering van den Heer HOORWEG ongeveer het equivalent van nog 2 bataljons infanterie beteekende. Alzoo werd in totaal een op 5 bataljons infanterie te stellen troepenmacht aangewezen voor de vervanging van de Gewapende Politie, een feit waar ik aanstonds nog nader op terugkom.

Het is nu tegen deze afbraak van het Korps Gewapende Politie, dat zich de Heer HOORWEG in zijn reeds aangehaald Gids-artikel krachtig meent te moeten verzetten. En zóó sterk staat hij in zijn overtuiging, dat hij nog steeds zijn reeds vroeger uitgesproken meening onverkort handhaaft, n.l. deze, dat de Gewapende Politie van zoo groot nut is, dat indien deze nog niet bestond, zij onmiddellijk moest worden uitgevonden.

De Heer HOORWEG argumenteert dan, kort samengevat, als volgt:

Het pacificatie-proces in de Buitengewesten doet zien, dat op de periode van het breken van elk verzet door het leger het tijdperk is gevolgd, waarin de bestuursvoering in handen was van den troepenecommandant, tevens civiel-gesaghebber. Bij het intreden van betere politieke toestanden moest echter gaandeweg dat militaire bestuur plaats maken voor het gewone burgerlijke bestuur, terwijl in een nog latere periode in streken, waar de houding van de bevolking deed vermoeden dat het Bestuur den dagelijkschen steun van legertroepen zou kunnen ontberen, die legertroepen ten slotte door Gewapende Politie werden vervangen. Dit beteekende nog niet, dat het leger nu uit die gewesten geheel zou kunnen verdwijnen. Het leger mocht echter geen dagelijksche gast meer zijn; het leger zou voortaan niet meer mogen fungeeren als stok in de hand, doch als stok achter de deur. En in dit licht bezien, zou de vervanging van de Gewapende Politie door het Leger feitelijk weer een teruggang naar oude toestanden beteekenen, zeer ten nadeele van het ontwikkelingsproces in de Buitengewesten.

Bovendien, zoo betoogt de Heer HOORWEG verder, is de bezuiniging die men door dien maatregel dacht te verkrijgen, absoluut denkbeeldig. De eischen gesteld aan de geneeskundige en lichamelijke verzorging van den soldaat van het leger en de kosten verbonden aan diens kazerneering zijn zooveel hooger dan die welke gelden voor de Gewapende Politie, dat in bepaalde gebiedsdeelen van de Buitengewesten alleen reeds uit de meerdere kosten verbonden aan legering van een legerbrigade boven die van eenzelfde eenheid van het Java-leger, de kosten van alle uitgaven verbonden aan een brigade Gewapende Politie volledig gekweten zouden kunnen worden. Hetgeen dus niets meer of minder zou beteekenen, dan dat voor dezelfde som een legerbrigade op Java en een brigade gewapende politie in de Buitengewesten onderhouden hadden kunnen worden.

Ten slotte acht de Heer HOORWEG de aftapping van het Java-leger een groot nadeel. Want 2 Java-bataljons, de voormalige algemeene reserve van het Java-leger, moesten worden versnipperd over de Buitengewesten, waardoor men het niet meer zoals vroeger in de hand had, die reserve bij eventueel verzet in een bepaalde streck geheel of gedeeltelijk in te zetten. Was deze vermindering dus reeds hierom een ernstig bezwaar, het thans zooveel grooter geworden buiten-leger ging bovendien aan dat verzwakte Java-leger hoogere eischen stellen van aanvulling en aflossing, waardoor een grooter aantal troepen zeilende geraakte, met het gevolg, dat andermaal aan de effectieven van het Java-leger afbreuk werd gedaan.

Om al deze redenen wil de Heer HOORWEG terugkeer tot den toestand van 1923, evenwel met dit onderscheid, dat in de Buitengewesten de vroegere plaats van de Gewapende Politie thans worde bezet door Veldpolitie, omdat aan de Gewapende Politie ten slotte de positioneële scholing ontbreekt, welke juist de tegenwoordige Veldpolitie in de oogen van het Bestuur zoo aantrekkelijk maakt.

Terugkeer tot den toestand van 1923 in de Buitengewesten zou het naar het oordeel van den Heer HOORWEG

mogelijk maken, de legertroepen aldaar te verminderen minstens met het aantal troepen, dat vroeger gediend heeft ter versterking daarvan en zelfs zou die vermindering thans méér kunnen bedragen omdat enkele gewesten, volgens verklaring der betrokken bestuurshoofden, reeds in 1923 rijp waren voor een vervanging van de leger-troepen door politie, dus het thans zeker zullen zijn.

Kosten zal dit voorstel volgens den Heer HOORWEG niet meebrengen, overtuigd als hij is, dat het bloote terug-trekken naar Java van een aantal in de Buitengewesten ingedeelde legertroepen, reeds zooveel besparing zal geven, dat daaruit alleen voor een groot deel de kosten van de uitbreiding der politie zouden kunnen worden bestreden.

De voorgestelde vermindering van het buitenleger zal niet in zich kunnen sluiten, dat dan de legerformatie ook met een gelijk aantal van die overcompleet geraakte eenheden verminderd zal kunnen worden. Mocht het echter voldoende worden geacht uit dat overcompleet alleen de voormalige algemeene reserve van het Java-leger à 2 bataljons aan te houden, dan kan de rest der vrijkomende troepen uit de legerbegroting verdwijnen. En van de hierdoor te verkrijgen besparing wil de Heer HOORWEG dan de Gewapende Politie in de Buitengewesten in den gemoderniseerden vorm van Veldpolitie doen herleven en bovendien het Java-leger de zoo hoog noodige moderniseering doen ondergaan.

Nu wordt het den Heer HOORWEG gaarne toegegeven, dat bij de dagelijksche bestuursvoering het leger bij voorkeur niet als stok in de hand moet optreden, m. a. w. dat het *gewone dagelijksche, huishoudelijke politiewerk*, indien de toestanden zulks veroorloven, beter kan worden verricht door speciaal daarvoor opgeleide vakmensen met politioneele scholing. Waar echter gebleken is, dat zulks tot een te luxueuse huishouding heeft geleid, lijkt het mij volkomen juist, dat in afwachting van betere tijden die taak voorlopig aan het Leger is opgedragen. Het voornaamste werk echter, n.l. het *politiek-politioneele*, waaronder te verstaan ons sinds jaar en dag op de Buitengewesten verrichte

patrouillewerk, dat reeds alleen voor machtsvertoon op alle gewesten buiten Java nog lange jaren noodig zal blijven, zal door welke politiesoort ook nooit op betere wijze kunnen worden waargenomen dan zulks thans door het in die praktijk geschoolde leger geschiedt. Deze politiek-politioneële taak in de Buitengewesten behoort legertaak te blijven. De gewapende politie, aan welke organisatie van huis uit slechts de zeer bescheiden taak van lijfwacht voor den geïsoleerden, Europeeschen bestuursambtenaar was toegedacht, heeft echter van meet af aan gestreefd naar een uitgroeiing ver boven hare aanvankelijke bestemming en zich in het hoofd gesteld, de militaire bezetting in de Buitengewesten allengs geheel te vervangen. Onder de vroeger niet openlijk beleden, doch thans ondubbelzinnig gepropageerde leuze, volgens welke het leger er in hoofdzaak zou zijn voor het keeren van vreemd geweld en de gewapende politie voor de verzekering van orde en rust, waartoe de militaire macht slechts in uiterste gevallen haar hulp en bijstand zou mogen verleen, wordt momenteel aangestuurd op uitzetting van het leger uit zijn natuurlijke werkkring, waaraan dat vrijwilligersleger toch in eerste instantie zijn bestaansrecht ontleent.

De destijds zoo bovenmatig doorgevoerde vervanging van legertroepen door de gewapende politie, is in de praktijk geen zeer deugdelijk systeem gebleken. Doch zelfs de droevige ervaring in 1916 in Palembang en Djambi met dit systeem opgedaan, toen toch zoo glashelder in het licht werd gesteld, dat men met de voorziening in de behoefte aan gezagsbeveiliging geheel op den verkeerden weg was geraakt, vermocht daarin geen wijziging te brengen. Tot eindelijk noodgedwongen bezuiniging aan het voortbestaan van die Gewapende Politie vrijwel plotseling een einde kwam maken.

Wat nu het kostenvraagstuk betreft moet ik vooropstellen, dat ik de perspectieven, welke ter zake door den Heer HOORWEG worden geopend met geen mogelijkheid aan de werkelijkheid kan toetsen, omdat mij hier te lande de daarvoor benodigde gegevens ten eenenmale ontbreken.

Doch zelfs als ik uitga van de door den Heer HOORWEG aangenomen premisse, n.l. dat een legerbrigade in de Buitengewesten zóó belangrijk meerdere uitgaven vordert, dat voor dezelfde som een legerbrigade op Java en een politiebrigade in de Buitengewesten onderhouden zouden kunnen worden, dan staat daar toch in elk geval altijd nog tegenover, dat een brigade Gewapende Politie, uit een oogpunt van veiligheid, bij lange na niet het equivalent oplevert van een legerbrigade; dat zelfs 2, ja 3 van die politiebrigades nog niet met 1 legerbrigade gelijk zijn te stellen. Wel blijkende uit het feit, dat in 1923 en 1924, om met ronde cijfers te spreken, een 3500 man legerstroepen ten slotte ruim 2000 man Gewapende Politie hebben vervangen en mede volgende uit de omstandigheid, dat de Gewapende Politie door de inheemsche bevolking in de Buitengewesten, zeker niet in verheffenden zin met „sattengah Kompenie” werd aangeduid, hetgeen toch vrij vertaald „halfbakken legerstroepen” beteekent. En terecht, want de Gewapende Politie, het is reeds meermalen betoogd, was kuit nog visch. De Gewapende Politie was geen leger, omdat zij daarvoor alle beproefde grondslagen miste; zij was geen politie omdat haar de noodige politioneele scholing ontbrak. Dat instituut mag daarom in de Buitengewesten nimmer meer terugkeeren, eerstens niet omdat halfbakken gezagsmiddelen, wel verre van aan ons gezag steun te verleen, daaraan onberekenbare schade doen en bovendien niet omdat dan noodeloos oud zeer opnieuw zou opengaan en opnieuw de onverkwikkelijke strijd zou ontbranden, welke destijds in de Indische pers zooveel pennen in beroering heeft gebracht; een strijd, die reeds op deugdelijke gronden ten nadeele van de Gewapende Politie is beslist.

Aldus bezien, wil het mij voorkomen, dat de voordcelen van de zooveel goedkoopere politie door den Heer HOORWEG wel wat breed zijn uitgemeten. En is zulks niet het geval, dan wordt wel een zeer droevig licht geworpen op de eischen van lichamelijke en geneeskundige verzorging alsmede die van legering, welke dan blijkbaar voor de Gewapende Politie zijn voorgeschreven.

Het nog aangevoerde nadeel van aftapping van het Java-leger en het daaraan verbonden bezwaar van het zeilende geraken van een grooter dan het normale contingent troepen voor aanvulling en aflossing, heeft sedert de uitbreiding die het leger na de onlusten van 1926/27 heeft ondergaan opgehouden te bestaan. En ik zie er thans alleen nog maar groot voordeel in, dat de troepen in de Buitengewesten destijds overal versterkt werden.

Wanneer men namelijk uit de Inlandsche beweging de kennelijke tendenzen aanvoelt om meerdere eenheid te brengen onder de zoo zeer verspreid liggende bevolkingsgroepen, wel blijkende uit den sedert kort uitgedachten naam „Indonesië” voor het gemeenschappelijk bestel van eilanden; uit de invoering van het pas uitgevonden nationale volkslied „Indonesië Raja”; uit de instelling van een „Nationale Bank Indonesië” en ten slotte uit de oprichting van de reeds genoemde federatie P. P. P. K. I. voor nationalistische vereenigingen, dan moet men zich toch niet verwonderen, dat dit streven naar eenheid zich in de toekomst mede zal afteekenen in de wijze, waarop eventueel verzet zal worden gepleegd. Bleef oplaaiend verzet voorheen tot een of enkele gebiedsdeelen beperkt, zoodat verzetspogingen tot nog toe het karakter hadden van plaatselijke explosies, de extreem-nationalistische voorvechters willen dat voor de toekomst anders. Wel verre van zooals vroeger plaatselijk en incidenteel te zijn, zullen voortaan verzetsbewegingen een algemeen en gelijktijdig karakter moeten gaan dragen. En in dit geval kan de grooter geworden bezetting van de verschillende eilanden in de Buitengewesten voorkomen, dat daar groot onheil wordt gesticht en daardoor achteraf blijken een zegen te zijn.

De Heer HOORWEG wil, althans naar zijn eigen becijfering, van de 5 bataljons infanterie, zeg 3500 man, die destijds de taak van de Gewapende Politie overnamen, 2 bataljons naar Java terugzenden en er 3 uit de legerformatie doen verdwijnen. Daarmede zou hij reeds 3500 man politie op de Buitengewesten en de winst van 3 Java-bataljons hebben verkregen. En uit deze besparing van 3 Java-bataljons, zeg

2100 man, moet nu de sterkte van de juist verkroegen 3500 man politie in de Buitengewesten worden opgevoerd, minstens tot 10.000 man — want hij wil immers terugkeer tot den toestand van 1923 — en dan bovendien nog het Java-leger de zoo kostbare modernisering ondergaan? De Heer HOORWEG houde het mij ten goede, dat ik voor mij van meening ben, dat de door hem gepubliceerde voorstellen, hoe goed ook voor het leger bedoeld, niets anders kunnen beteekenen, dan dat wèl de politie zal kunnen herleven, doch ten koste van het leger, dat alleen eenheden zal verliezen en allermintst gemoderniseerd zal worden.

Nu zou ik niet gaarne zien, dat men uit het voorgaande de conclusie ging trekken, dat ik aan een instandhouding van politieformaties geen waarde toeken. Ale de Regeering zich echter, zooals in 1923, door den nood der tijden gesteld ziet voor het alternatief om òf het Leger òf de Gewapende Politie af te breken, dan is het mijn besliste overtuiging dat de ter zake genomen beslissing als juist moet worden erkend, omdat:

1. afbreken van het sterkste gezagsmiddel eenvoudig met zelfmoord gelijk staat;
2. legerafbraak in geen jaren meer is goed te maken;
3. het leger wel politiediensten en zeker die van de Gewapende Politie kan verrichten terwijl van het omgekeerde geen sprake kan zijn;
4. in tijden van nood met wiskundige zekerheid, evenals voorheen, op het leger een beroep zal worden gedaan om als gewoonlijk de kastanjes weer uit het vuur te halen.

Het kan niet anders dan om deze redenen zijn, dat de Regeering blijkens de door Haar in 1927 gepubliceerde „Grondslagen voor de Defensie”, de handhaving van orde en rust in Nederlandsch-Indië bepaaldelijk als eerste leger-taak heeft omschreven.

Wie nu zou meenen, dat het Leger, mede op grond van dit kortelings aangenomen Regeeringsbeginsel, ook onverzwakt in eere wordt gehouden, vergist zich deerlijk.

Want telkens en telkens weer schijnen aanvallen op de oorlogsbegrooting onvermijdelijk te zijn, aanvallen die niet zoo heel lang geleden nog van zoo ernstigen aard waren, dat ik de desbetreffende begrootingsvergadering met niet meer of minder dan „amputatie-vergadering” heb hooren aanduiden.

Ondanks het feit, dat door niemand de verantwoordelijkheid aanvaard zou willen worden om ons leger af te schaffen of het bepaaldelijk ernstig afbreuk te doen, schijnen elk jaar opnieuw pogingen in het werk gesteld te worden om juist op de legerpost te bezuinigen. En terwijl van die legerbegrooting geen schamele handvol guldens meer valt af te dingen op straffe van groot gevaar voor de openbare veiligheid, zien wij daartegenover het bijna ontstellende feit, dat de begrooting voor de politie, welke organisatie toch na de November-onlusten van 1926 reeds een belangrijke uitbreiding onderging, maar blijft opklimmen van 20.643.479 millioen gulden in 1927 tot 21.680.666 millioen in 1928 en 23.435.262 millioen in 1929, zijnde in laatstgenoemd tijdvak dus die politiebegrooting met niet minder dan bijna 2 millioen gulden gestegen.

Na komt de Heer Hoorweg in zijn meergenoemd Gids-artikel bovendien nog met nieuwe voorstellen. Het moge U uit het ter zake reeds opgemerkte gebleken zijn, dat weder-invoering van de vroegere Gewapende Politie in de Buitengewesten, in de mate zooals de Heer Hoorweg zulks minstens wil en dan nog wel in een veel kostbaarder vorm, want de Veldpolitie wordt modern bewapend, of nieuwe officers zal vragen van het Leger of de politiebegrooting weer met vele millioenen zal doen stijgen. En daar zouden wij nog niet mee af zijn, want de Heer Hoorweg neemt ook de uitbouw van de politieorganisatie op Java en Madoera in beschouwing. Hier zal naar zijn oordeel de niet opgeleide bestuurspolitie voortaan, evenals de stads- en veldpolitie, een behoorlijke politioneele scholing moeten ontvangen nu gebleken is, dat de bestuursambtenaren van hunne bestuurspolitie in de practijk slechts weinig nut hebben. Aan den daarom begrijpelijken wensch

van het Bestuur, om ook over de Veldpolitie de volledige beschikking te krijgen, kan naar de overtuiging van den Heer HOORWEG niet worden voldaan zonder die Veldpolitie, die daartoe geheel versnipperd zou moeten worden, totaal te ontwrichten. De Heer HOORWEG wil daarom de bestuurspolitie gaan verbeteren en voor Java voortaan één gezamenlijke opleiding van de recruten voor veld-, stads- en bestuurspolitie als samenstellende onderdeelen van één groote, krachtige politieorganisatie.

Worden ook deze voorstellen werkelijkheid, dan zullen wij onvermijdelijk wederom de politiebegroting met de noodige millioenen zien stijgen. En men mag zich toch terecht afvragen hoe lang het met die telken jare hooger oplopende post voor het politiewezen wel door moet gaan terwijl aan den anderen kant telkens bezuiniging wordt gezocht bij het leger, hoewel dat leger per regiment infanterie slechts 18 zware mitrailleurs kan uitbrengen, infanterie-geschut niet aanwezig is, onze artillerie het nog maar steeds moet doen met de overal reeds lang verlaten 3 stukken batterij, luchtdoelgeschut geheel ontbreekt, onze luchtvaartafdeeling nog steeds niet op de reeds bij Kon. Besluit vastgestelde formatie is gebracht en last not least zelfs gasmaskers nog steeds niet tot onze uitrusting behoren.

Te verwonderen valt het dan ook niet, dat in het desbetreffend afdeeliningsverslag van de Begroting van Nederlandsch-Indië voor het Dienstjaar 1929 de inderdaad steekhoudende opmerking wordt geplaatst, dat men hoopt, dat het nu eens eindelijk uit zal zijn met die onrustbarende politie-uitbreidingen, welke de Begroting telken jare aanmerkelijk meer bezwaren en welke er reeds toe geleid hebben, dat de gezamenlijke politie, alleen aan agenten, reeds een sterkte heeft verkregen van ongeveer 30.000 man, alzoo een sterkte welke thans boven die van het leger uitgaat. Men voelt, dat voor het oogenblik inderdaad de verhoudingen geheel zoek zijn.

Nu heeft de Regeering in Haar desbetreffende Memorie van Antwoord gelukkig reeds toegegeven, dat

inderdaad de Algemeene Politie onder den drang der tijden is uitgegroeid tot een zoodanige organisatie, dat — in verband mede met de bestuurs hervorming op Java en de zich wijzigende politieke en economische omstandigheden — deze kwestie zeer zeker verdient nader onder de oogen te worden gezien, zoo in algemeen als in onderling verband. Zelfs heeft de Regeering aan den Directeur van het Binnenlandsch Bestuur en den Procureur Generaal reeds opdracht verstrekt, deze aangelegenheid in haar geheel in beschouwing te nemen. Ik ben echter van meening dat ook de Legercommandant in deze aangelegenheid gekend zal moeten worden, want bij de inwendige veiligstelling van N.-I. behooren leger en politie al een even sluitend stelsel te vormen, als zulks voor leger en marine het geval is bij de veiligstelling naar buiten. In elk geval ware het te wenschen dat men er nu ook spoedig in slagen zal een organisatie voor ons politiewezen te ontwerpen, die ons voortaan binnen betamelijke begrotingsgrenzen toch een goede uitvoering van de gewone huishoudelijke politiewerkzaamheden verzekert. Méér dan dat moet aan die politie niet worden opgedragen. Het politiek-politio-neele gedeelte blijve legertaak. Alleen dan zal het, feitelijk reeds in 1923 door de Regeering aangenomen beginsel omtrent de handhaving van orde en rust ook in de practijk uitdrukking vinden.

Thans heeft het daar, op grond van de steeds oplopende begrotingseijfers der politie, welke intusschen ook voor 1930 op het hoogste peil zijn blijven staan, niet veel van. Eerder zou uit de inmiddels weer op de Buitengewesten ingevoerde politiesterkte van circa 4000 man gewapende en veldpolitie en verder ook uit de nog zeer recente vervanging op Bali en Lombok van legertroepen door veldpolitie kunnen worden afgeleid, dat ondanks de niet dan na rijpe overwegingen door de Regeering uitgezette richtlijnen, gaandeweg toch weer naar den ouden

---

1) Zie Begrooting voor 1924, 25e Vergadering van den Volksraad, pag. 817.

toestand wordt afgeleden. Mocht dit vermoeden inderdaad juist zijn, dan zou ik daar ernstig voor willen waarschuwen. Van het leger kan in elk geval niets meer af; het is eenvoudig onmogelijk, omdat de practijk der laatste jaren zulks overtuigend heeft bewezen.

Gedurende de spoorwegstaking op Java van 1923, waarvan ik U in den aanvang van mijn voordracht melding maakte, bleek het effectief der onmiddellijk beschikbare troepen maar nauwelijks voldoende, hoewel de stakingsactie zich slechts bepaalde tot het lijngedeelte Semarang-Soerabaja en allerminst geheel Java betrof. Niettemin kwamen in 1923 de ingrijpende bezuinigingen, welke vooral in de legerkringen het zwaarst gevoeld werden en waarvan de bezwaren in het dagelijksch leven weldra zóó ernstig voor den dag kwamen, dat in het Indisch Militair Tijdschrift no. 12 van 1926, de Commandant van de 2e Divisie op dezen treurigen toestand de aandacht kwam vestigen. Het artikel was reeds geschreven in de maand October, dus slechts enkele weken vóór de onlusten, die met November 1926 op Java aanvingen en begin Januari 1927 ook Sumatra's Westkust in opschudding brachten. Ook gedurende deze onlusten had men groote moeite, om overal waar zulks aanvankelijk noodig scheen, de noodige troepen bijeen te brengen, en van geluk mag worden gesproken dat de toenmalige communistische agitatie slechts in enkele gebieden tot een aanzienlijk verzet bleek te zijn uitgegroeid.

Te denken hoe de toestand wel geweest zou zijn, indien dit verzet eens een algemeen karakter had gedragen. Onze machtsmiddelen zouden eenvoudig overal ontoereikend zijn geweest, zeker om het verzet snel te breken en niet te benaderen onheilen zouden inmiddels over land en volk zijn gebracht.

Groote schrik hebben die onlusten veroorzaakt. Met even groote haast en vrijgevigheid werden daarom gelden toegestaan om de machtsmiddelen weer uit te breiden. Voor het leger beteekende zulks een uitbreiding met ruim 3000 man, een vermeerdering die toenmaals door den Legercomman-

dant voldoende werd geacht en dat dus ook geweest zal zijn. Bedenkt men echter, het moge uit het behandelde omtrent de Inlandsche beweging naar voren zijn gekomen, hoe sedert aan de revolutionneering der volkeren met krachtige hand en bovenal naar behoorlijk uitgezette richtlijnen en methoden gewerkt is geworden; hoe niet alleen bij ons, maar in alle koloniale landen de aanwezigheid van den overheerscher met den dag meer en meer als een ondragelijke last wordt gevoeld, dan doet zich de vraag voor of de tegenwoordige legersterkte, zoo zij dit voor het oogenblik nog mocht zijn, ook in de naaste toekomst voldoende zal wezen.

Zoo zullen toch, bij onlusten die zich te kwader ure gelijktijdig over geheel Java mochten uitstrekken, van het 5000 K.M. lange spoor- en tramwegnet althans de belangrijkste punten bewaakt dienen te worden, wil men niet het risico loopen dat reeds dadelijk het geheele verkeer en daarmee ook het economisch leven ernstig wordt verstoord. In de steden zal het leger moeten bijspringen voor wat de bewaking betreft van openbare gebouwen als post- en telegraafkantoren, bankinstellingen, elektrische verlichtingsinstallaties, drinkwaterleidingen en de onderscheidene Gouvernementskantoren. Voorts zijn dan nog de militaire magazijnen, opslagplaatsen, fabrieken en werkplaatsen te beschermen, terwijl ook de hospitalen en troepenkampementen maar niet zonder bewaking kunnen worden achtergelaten. De hiervoor benoodigde troepen zullen min of meer aan de hun toegewezen plaatsen gebonden zijn. Voor het voeren van de eigenlijke tegenactie, welke het verzet zal hebben te breken, voor het voornaamste werk dus, zijn bovendien nog de noodige mobiele colonnes noodig. En voor dit alles kan over het 1000 K.M. lange eiland Java aan infanterie, en dan nog slechts op papier, worden beschikt over rond 12.000 geoefende manschappen van het staande leger!

Of dus de tegenwoordige legersterkte ook in de naaste toekomst voldoende zal zijn, wij meenen dat te moeten betwijfelen. Waar wij in elk geval absoluut zeker van zijn is wel, dat die sterkte in geval van oorlog met een B. V.,

wanneer toch ons veldleger op Java met de defensietaak gepreoccupeerd zal zijn, geheel onvoldoende is. Dan toch zullen voor de handhaving van orde en rust op Java slechts kunnen worden aangewend een kleine 1000 man marechaussee van het staande leger en ruim 8000 man alsdan op te roepen landstormers, dus in totaal 9000 man. Vermits in vreedestijd de sterkte aan geoefende infanterie van het Java-leger op 12.000 man is te stellen, leert een eenvoudige rekensom, dat wij voor de handhaving van orde en rust dan minstens 3000 man te kort zullen komen.

Dat deze thans, nu door den toestand van 's Lands financiën elke uitbreiding van het Leger uitgesloten schijnt, voor dat ten slotte uitzonderlijke oorlogsgeval aan de legersterkte ontbreken, het zij zoo. Als men echter met de bezuiniging nog verder denkt te kunnen gaan, dan moet ik toch op grond van het voorgaande als mijn besliste overtuiging uitspreken, dat dan zelfs reeds in vreedestijd de inwendige veiligheid van Nederlandsch-Indië op bedenkelijke wijze in gevaar wordt gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! Nog een zeer belangrijke kwestie verdient ten slotte onze aandacht, namelijk de vraag, of het gelet op de dagelijkse taak van het Leger in N.-I. niet beter ware dat leger dan ook maar om te zetten in een zuiver politieleger; een leger dat slechts op de handhaving van orde en rust en dus niet tevens op het keeren van vreemd geweld is ingesteld; een leger, dat bijgevolg in hoofdzaak uit infanterie zou kunnen bestaan en waaruit alle andere wapens en diensten geheel of grootendeels zouden kunnen verdwijnen.

Men voelt, dat hier weer een nieuwe aanslag op de legerbegroting wordt gedaan en ditmaal wordt dat geluid niet alleen gehoord in kringen buiten het leger, maar wordt deze omzetting van ons leger in een zuiver politieorgaan ook door enkele, naar het voorkomt militaire schrijvers in de Indische dagbladen voorgestaan en met warmte verdedigd.

Waarom toch, zoo argumenteeren zij, niet alle B. V. bal-

last over boord geworpen? Waarom dat dure Veldleger van 2 divisies in stand gehouden op Java, waar nooit en te nimmer een buitenlandsehe vijand komen zal? Wat doet bovendien dat Veldleger tegen een aanslag des vijands in de geheel open liggende Buitengewesten, waarvan elk eiland op elk gewild tijdstip, door elken vijand naar believen kan worden bezet? Waarom dus niet veel liever al die dure dwaasheid afgeschafft, waardoor voortaan ettelijke millioenen bespaard kunnen worden, welke thans als weggeworpen geld zijn te beschouwen?

Het kan wellicht zijn nut hebben hier het volgende tegenover te stellen. Ik zal mij daarbij een oogenblik op defensie-terrein, dus buiten mijn onderwerp moeten begeven, doch dat is voor een goed begrip van de zaak noodig en ik zal trachten mij zooveel mogelijk te beperken.

Voor het geval dan, dat in de Pacific te kwader ure tusschen de groote mogendheden een conflict mocht uitbreken, kan volgens Marine-deskundigen veilig worden aangenomen dat die strijd, wel verre van weldra bekeken te zijn, daarentegen evenals de wereldoorlog 1914—1918 zal ont-aarden in een langdurigen uitputtingsoorlog, hetgeen in de practijk neerkomt op een strijd op elkanders zeeverbindingen.

Ligt het dan in zoodanig geval niet voor de hand, vooral nu Engeland momenteel bezig is van Singapore een tweede Gibraltar te maken waardoor Straat Malaka op elk gewild oogenblik volkomen afgekurkt kan worden, dat voor de verbinding van den Stillen met den Indischen Oceaan andere zeewegen groote beteekenis gaan krijgen? En dat dan met name de zeestraten be-Westen en be-Oosten Java niet alleen voor ons, maar ook voor anderen van bijzondere waarde zullen zijn, ook reeds hierom, wijl zich nabij genoemde straten de modern ingerichte en uitstekend geutilleerde havens van Tandjong Priok en Soerabaja bevinden? Voor ons zullen dan de Straten Soenda, Bali en Lombok, zelfs voor het geval dat wij in het onderstelde conflict geen partij zijn, de levensaderen worden, welke van uit den Indischen Oceaan voeren naar het hart onzer overzeesche

gebiedsdeelen. Voor een land, dat in het conflict bepaaldelijk partij is en dat zich door een eventueele afsluiting van Straat Malaka mede genoodzaakt zal zien zijn verbindingen met den Indischen Oceaan te verleggen, zijn de genoemde zeestraten be-Westen en be-Oosten Java van niet minder gewicht. Men zal moeten toegeven, dat in beide gevallen aan de havens van Tandjong Priok en Soerabaja zooveel waarde moet worden toegekend, dat hierom alleen reeds het in stand houden van een troepenmacht op Java alleszins gerechtvaardigd is. Mij lijkt het geval toch lang niet denkbeeldig, dat een der oorlogvoerenden, om de noodzakelijke zeeverbindingen voor zijn land open te houden, een poging zal wagen zich nabij de genoemde straten en dan natuurlijk liefst in een der genoemde havens vast te zetten, om er zich een steunpunt te verzekeren op zijn mijlenlange verbindingen, waarvan ten slotte ook het voortbestaan van het desbetreffende Rijk afhankelijk zal zijn. Een daad, waartoe te eerder zal worden overgegaan, naarmate het eiland Java zwakker bezet zal zijn. Ziehier de beteekenis van een modern uitgerust Java-leger.

De stelling, dat een vijand naar believen al onze gewesten buiten Java zal kunnen bezetten, kan ik niet bestrijden. Want inderdaad schieten op die eilanden onze machtsmiddelen thans overal te kort en zullen wij er ons, op grond van financieele overwegingen, in de toekomst hoogstens toe kunnen bepalen, den vijand een inbezitneming van aldaar gelegen, belangrijke geographisch-strategische punten niet al te verleidelijk en te gemakkelijk te maken. Op grond van deze overwegingen komen onze belangrijke oliehavens Tarakan en Balikpapan allereerst voor een op het keeren van vreemd geweld berekende bezetting in aanmerking, zooals zulks trouwens al in de Grondslagen voor de Defensie 1927 door de Regeering is omschreven. Maar zoover zijn wij nog niet; de Buitengewesten liggen inderdaad open. De oliehavens en niet alleen Tarakan en Balikpapan, doch ook alle andere zijn onbeschermd en overal elders waar een in het conflict staande mogendheid zich in onze Buitengewesten een steunpunt voor zijn actie zou willen verzekeren, zullen wij dat niet kunnen beletten.

Nu moge dit alles waar zijn, de groote vraag blijft niet-temin open, of zoo'n moedwillige neutraliteitssehending in de Buitengewesten den vijand wel het voordeel zal opleveren dat hij er van verwacht. Zoolang toch onze Marine een door den vijand, zeg b.v. te Tarakan ingericht steunpunt door mijnengevaar d.m.v. onderzeebootmijnenleggers en duikbootactie onbruikbaar kan maken, zou een oorlogvoerende door die inbezitneming voorloopig alleen bereikt hebben, dat hij in den toch al moeilijken strijd om zijn zeeverbindingen voortaan ook ons op zijn weg zal ontmoeten. En hiertoe zal onze Marine in staat zijn, zoolang haar steunpunt Soerabaja nog intact is. Bijgevolg zal dus een vijand, die ergens in onze Buitengewesten een aanslag zou willen doen om er een of meerdere steunpunten in te richten, hetzij voor het beschermen van eigen scheepvaart, hetzij om de vijandelijke scheepvaart afbreuk te doen of om de neutrale scheepvaart te kunnen controleren, dan wel om er een of meer steunpunten voor zijn duikboot- of luchtactie te vestigen, tevens de onvermijdelijke consequentie moeten aanvaarden om, wil hij zeker van zijn zaak zijn, eerst ons vlootsteunpunt Soerabaja te vernietigen. Ziehier wederom de groote beteekenis van het Java-leger, dat immers voor de bescherming van die vlootbasis zal moeten zorg dragen. En aldus zou zelfs de stelling zijn te verdedigen, welke klinkt als een paradox maar waartegen naar mijn gevoelen toch weinig valt in te brengen, n.l. dat het Veldleger op Java in oorlogstijd in zekeren zin het zijne er toe zal bijdragen om ook de Buitengewesten veilig te stellen.

Nu vormen de 2 divisies op Java wel is waar geen formidabele macht. Om deze echter, met ernstig bedreigde en mijlenlange verbindingen in den rug, te komen vernietigen is evenwel een onderneming waar zooveel aan vastzit, dat men de vraag mag stellen of een mogendheid, die reeds in conflict staat met anderen, daartoe nog wel zou kunnen overgaan.

Dat daarom ons B. V. leger op Java onnutte ballast zou zijn, ik zou het niet gaarne onderschrijven. Waar ter

wereld wordt bovendien het standpunt ingenomen, dat een steunpunt van de vloot niet door landmachttroepen wordt beschermd? En daar gaan wij toch heen, als wij van ons leger een zuiver politieleger gaan maken, dat dan immers in hoofdzaak uit infanterie zal bestaan? Met dat wapen alleen is met geen mogelijkheid een vlootbasis te beschermen en zou bovendien van de zoo meer dan noodzakelijke bezetting van onze machtige oliestations Tarakan en Balikpapan moeten worden afgezien.

Omvorming tot een zuiver politieleger is derhalve reeds hierom onmogelijk, omdat door een dergelijke afbraak van het leger, ons met de Marine zoo absoluut gaaf en sluitend defensiesysteem als een kaartenhuis in elkaar zou vallen, een systeem dat toch al reeds op den allerminsten doch tevens onverbiddelijken eisch van handhaving van onze neutraliteit is ingesteld.

Doch er is meer. Reeds van af de eerste tijden onzer vestiging in N.-I. hebben wij bij voortdoring te kampen gehad met een schromelijk tekort aan Europeanen in ons leger. Sedert kort echter, verkeeren wij in de gelukkige omstandigheid, dat door de invoering van den dienstplicht voor Europeanen in Indië ons Java-leger in oorlogstijd een zoo beteekenende aanvulling krijgt van ongeveer 11.000 man militie en ruim 8000 man landstorm, of in totaal van een kleine 20.000 man. Die Europeesche militie is hoofdzakelijk in het leven geroepen om bij vreemd geweld onze beide Java-divisies op de vereischte sterkte te brengen. Voor het bestrijden van binnenlandsche onlusten dient zij niet dan bij uiterste noodzaak en ik zou die militie daarvoor in beginsel ook niet willen gebruiken. Wèl is het naar mijne meening van diepgaande beteekenis, dat wij die Europeesche militie steeds als „stille reserve” achter de hand hebben, om het staande leger, mocht het in tijden van binnenlandsche beroering eens ernstig spaak loopen, zoo noodig nog een stevig handje te helpen. En het is dan ook hierom dat wij een ieder, die nog voor een politieleger in Indië mocht ijveren, ter ernstige overdenking zouden willen voorhouden, dat het begrip militie in een politie-

leger nu eenmaal een anomalie is en dat wij bijgevolg bij omvorming van ons leger in een zuiver politieorgaan onze, uit zoo superieure krachten samengestelde Europeesche militie onherroepelijk kwijt zijn.

Wat nu het verschil in kosten betreft tusschen een politieleger en het thans bestaande, voor mij staat het nog te bezien of een politieleger wel zooveel goedkooper zal uitvallen, als de voorstanders daarvan ons willen doen gelooven. In alle koloniale legers toch is door alle tijden heen de dringende behoefte gevoeld om daarin als rugge- steun van de Inlandsche troepen een zeker contingent Europeanen op te nemen, ongeveer in de verhouding 1 : 3 en zelfs wordt op grond van de ervaringen in den wereld- oorlog door de Engelschen thans een verhouding van 1 : 2 bepleit. Te onzent moet voor het oogenblik de Europeesche militie daar in hoofdzaak voor dienst doen. Komt deze echter te vervallen dan zou, waar wij in het staande leger slechts over 8 Europeesche compagnieën infanterie kunnen bschikken, evenvermelde verhouding wel dermate ongun- stig worden, dat het aantal Europeesche compagnieën van het staande leger een belangrijke uitbreiding zou moeten ondergaan. Tegenover de winst, te verkrijgen door een gedeeltelijke afschaffing van onze tegenwoordige hulp- wapens en diensten, zal dus zijn te stellen het sprekende nadeel van een noodzakelijke, aanzienlijke uitbreiding van onze Europeesche infanterie, met al de reeds ter zake ondervonden reerutecingsmoeilijkheden en bovendien met al de buitensporig hooge kosten welke daaraan verbon- den zijn.

En ten slotte is er nog een belangrijke reden, waarom in Nederlandsch-Indië met een zuiver politieleger niet kan worden volstaan en ditmaal een reden, die meer op ge- voelsoverwegingen berust. En nu zegge men niet, dat der- gelijke argumenten hier geen gewicht in de schaal kun- nen leggen, want in het onderhavige geval is toch niets minder waar dan dat. Wij, Indische officieren, hebben het toch altijd als een grootsche taak gevoeld, bij te mogen dragen tot de veiligstelling naar buiten van Nederlandsch-

Indië, zonder welk bezit Nederland, het is reeds zoo dikwijls gezegd, zou terugvallen tot een weinig beteekenende mogendheid. Indien men ons dat gedeelte van onzen arbeid, n.l. de voorbereiding tot den afweer van vreemd geweld zou gaan afnemen, dan vallen niet alleen aanstonds alle schoone sentimenten weg, die ons officier-zijn in onze overzeesche gebiedsdeelen zoo aantrekkelijk maken en tot een levenstaak kunnen doen zijn, maar tevens zal de intellectueele arbeid, die dan nog te verrichten valt, van zoo bescheiden aard en omvang worden, dat hierin door het overgrootste deel der officieren weinig of geen voldoening meer kan worden gevonden. Verslechtering van het officierskorps moet op den duur hiervan wel onvermijdelijke consequentie zijn. 1) En wie hieraan nog mocht twijfelen, legge zich voor een oogenblik de vraag voor, of hij zijn zoon nog gaarne een stage zou zien vervullen bij een leger, dat tot het peil van politie-leger werd teruggebracht.

Verslechtering van het officierskorps, verslechtering daardoor van het korps onderofficieren, met uiteindelijk verslechtering van het geheele leger, ziehier, wat ik als onvermijdelijk gevolg van een zoodanigen maatregel voor de toekomst zou durven voorspellen. Hetgeen in zijn gevolgen niet meer of minder te beteekenen heeft, dan dat orde en rust voortaan met een in waarde sterk teruggehoopen gezagsinstrument gehandhaafd zullen moeten worden. Ook hierom is omvorming van ons Leger in N.-I. tot een zuiver politieorgaan n.m.m. eenvoudig onbestaanbaar, al moge dan ook in het dagelijksch leven onze politiek-politioneele taak hoofdzaak zijn.

Ik ben aan het einde van mijn voordracht, Mijnheer de Voorzitter! En dat wordt nu tijd, want ik heb reeds veel van Uw aller aandacht geveerd. Wanneer ik er echter in geslaagd mocht zijn de belangrijkheid van het onderwerp

---

1) I. M. T. 1926 No. 7. Kan men in N.-I. volstaan met een politieleger? door E. J. GELDORP.

van hedenavond en dat onderwerp zelf, ook in zijn onderdeelen met voldoende scherpte te teekenen; indien het mij daardoor is mogen gelukken voor het besproken vraagstuk in ruimeren kring de belangstelling te wekken die het ongetwijfeld toch zoo ruimschoots verdient; als ik ten slotte, U bovenal de overtuiging heb kunnen schenken, hoezeer ook het behandelde vraagstuk met ons voortbestaan van koloniale mogendheid samenhangt, en bijgevolg niet alleen voor Indië, maar eerder voor het gansche Nederlandsche imperium van overwegende beteekenis moet worden geacht; dan, Mijnheer de Voorzitter, zou ik de meete die ik mij zoo gaarne voor de samenstelling van mijn voordracht gegeven heb rijkelijk beloond achten en blijven mij voor het oogenblik alleen nog woorden van erkentelijkheid over, waarmede ik U allen gaarne dank zou willen weten voor de zoo zeer gewaardeerde belangstelling.

De Voorzitter:

Mijnheer FEUILLETAU DE BRUYN! het langdurig applaus, dat op Uwe rede is gevolgd, moge U een bewijs zijn, alle aanwezigen genoten hebben van Uwe voordracht en U zeker niet te lang hebt gesproken.

Zijn er Heeren, die het woord wenschen?

Majoor BERENSCHOT.

M. de Voorzitter. Wanneer ik voor eenige oogenblikken het woord vraag, geschiedt zulks allermint met het doel, de denkbeelden van den geachten inleider te bestrijden. Integendeel kan ik zonder aarzelen mijn volle instemming betuigen met de stellingen, welke de heer FEUILLETAU DE BRUYN hedenavond zoo duidelijk en met zooveel overtuiging heeft toegelicht en verdedigd.

Ik moge hier tevens mijn dank betuigen voor de attentie, welke inleider mij heeft bewezen, door mij vooraf inzage te verleen van het manuscript van zijne verhandeling. Het was na kennisneming daarvan, dat ik de wenschelijkheid heb gevoeld, om in deze vergadering de aandacht te ves-

tigen op een m.i. belangrijke aangelegenheid, in de hoop, dat inleider daaromtrent nadere opheldering zal kunnen verstrekken.

De heer FEUILLETAU DE BRUIJN heeft n.l. zeer terecht op de noodzakelijkheid gewezen, om voor de handhaving van orde en rust een goed sluitend verband te leggen tusschen leger en politie. En m.i. heeft inleider de grens volkomen juist getrokken, waar hij aan de politie de uitvoering wenscht op te dragen van de gewone, dagelijksche politieele werkzaamheden, terwijl de vervulling van het *politiek* gedeelte der politieele taak aan het leger moet blijven.

Nu zou ik gaarne vernemen, of inleider ons kan mededeelen, óf, en zoo ja, in welke mate het leger *op dit oogenblik* politiek-politieelen arbeid verricht op het eilan *Java*.

In de Buitengewesten is dat, zooals bekend, reeds van oudsher het geval. Daar treedt het leger niet alleen op, *nadat* ergens verzet tegen het wettig gezag is uitgebroken, doch is het ook in rustige perioden voortdurend in actie, om verzet te *voorkomen!* Daartoe stellen de officieren zich door tusschenkomst van de Bestuursorganen volledig op de hoogte van den politieken toestand in hun ressort. Zij weten, welke personen men in verband met hunne gedragingen in verleden en heden in het oog moet houden; wáár deze personen verblijf houden; welke hunne familiebetrekkingen en wie hun vrienden zijn. De troepen zijn door gestadigen patrouillegang volledig bekend met de topografische gesteldheid van het land. Heeft nu op een gegeven oogenblik een verzetspoging plaats, dan zijn de legerafdeelingen in het betrokken gebied onmiddellijk volkomen georiënteerd en daardoor in staat op de doeltreffendste wijze op te treden.

Mijnheer de Voorzitter, het is herhaaldelijk gebleken, dat bij een zorgvuldige toepassing van dit systeem het verzet óf geheel uitblijft, óf in de kiem wordt gesmoord, terwijl daarentegen bij verwaarloozing van het systeem de ongeregelde heden een grooten omvang aannemen en de

rust eerst na geruimen tijd en met veel krachtsinspanning kan worden hersteld, hetgeen vanzelfsprekend op den economischen toestand van het gewest een uiterst ongunstigen invloed uitoefent.

Was op *Java* tot voor eenige jaren in verband met den gunstigen politieken toestand het volgen van de door mij geschetste werkwijze geheel overbodig, *thans* is de situatie geheel gewijzigd. Ook dáár vindt men thans haarden van onrust, zooals inleider duidelijk heeft aangetoond, en moet men tal van personen scherp in het oog houden. De Regeering heeft daarvoor haar inlichtingendienst uitgebreid, maar, vraag ik, zijn er nu ook legerafdeelingen aangewezen, om de gegevens van de recherche op zoodanige wijze te verwerken, dat zij bij een plotseling opblaaiend verzet terstond weten, wie de leiders zijn en waar zij dezen zoeken moeten?

Ik vrees, M. de V., dat zulks niet het geval is; immers heeft men onlangs in de dagbladen kunnen lezen, dat in het Soerabajasche, een ressort dus, waarin afdeelingen van het leger, marechaussee's nog wel, zijn gelegerd, een politiek complot werd ontdekt en de deelnemers door de *politie* werden gearresteerd. Dit bericht wijst er op, dat men op *Java* het leger buiten dergelijke zaken laat, welke toch het voorspel vormen van ernstige gebeurtenissen, waarvoor men wél den bijstand van het leger zal invoeren.

Mocht mijn eerste vermoeden juist blijken te zijn, dan toont naar mijne overtuiging het politiek-politioneele beleid op dit punt een ernstige onvolkomenheid, aangezien de Regeering verzuimt datgene te doen, wat — gezien de in de Buitengewesten opgedane ervaringen — kán en dus moet worden gedaan om verzetspogingen snel en met geringe offers aan goed en bloed te onderdrukken, n.l. den politiek-politioneelen arbeid in *zijn vollen omvang* aan het leger op te dragen in alle gebiedsdeelen, welke daarvoor in aanmerking komen.

Kapitein FEUILLETAU DE BRUIJN.

Mijnheer de Voorzitter! Majoor BERENSCHOT ben ik dank

verschuldigd, niet alleen om het feit dat hij mij zijn opmerkingen te voren ter hand stelde, maar ook wijl hij mijn zienswijze nog eens op zeer duidelijke wijze is komen omlijnen.

Wat nu zijn vraag betreft, n.l. of het leger op Java op dit oogenblik al of niet politiek-politioneelen arbeid verricht, zij meegedeeld, dat mij ter zake geen officieele gegevens ten dienste staan, doch dat ik met hem redenen heb om te vreezen, dat van het verrichten van zoodanigen arbeid op Java voor het oogenblik geen sprake is.

Zoo ik het goed zie dan is het Java-leger, wat de handhaving van orde en rust betreft, slechts de bron waaruit geput wordt voor de aanvulling en aflossing van de leger-troepen, welke in de Buitengewesten gelukkig nog steeds de hun zoo zeer toevertrouwde politiek-politioneele taak met zooveel ijver en toewijding vervullen. Op Java zelf moet dat leger zich blijkbaar beperken tot het aannemen van een afwachtende houding, d.w.z. staat het gereed om toe te slaan wanneer er eenmaal onlusten zijn uitgebroken.

Hoe volkomen terecht is nu door den Majoor B. betoogd dat dit gelijk staat met het paard achter den wagen spannen en het behoeft wel geen nadere toelichting, dat ik de door hem uitgesproken meening in alle opzichten weet te waardeeren en ook volkomen onderschrijf. Een zeer nauw contact tusschen het Bestuur en het Leger is thans, gelet op den toch lang niet rooskleurigen politieken toestand op Java, n.m.m. dringend geboden. Uitwisseling van de noodige gegevens en gemeenschappelijk overleg omtrent de in bepaalde gevallen te nemen maatregelen, kan er slechts toe leiden, dat daar op Java veel onheil voorkomen wordt en ons leger ook op Java zijn politiek-politioneelen arbeid zal kunnen opvatten, een arbeid, waaraan dat vrijwilligersleger toch in feite zijn bestaansrecht ontleent.

En hiermede moge ik thans besluiten, Mijnheer de Voorzitter, in de hoop Majoor BERENSCHOT naar wensch te hebben beantwoord.

DE VOORZITTER: Vergun mij nog een enkel slotwoord.

Onder den indruk van de boeiende en belangwekkende voordracht, die wij danken aan de gedegen studie van den inleider, kan ik niet anders dan mijn groote bewondering uitspreken over hetgeen wij hedenavond hebben vernomen. Helder en duidelijk heeft spreker ons de gevaren doen zien, die in Nederlandsch-Indië kunnen optreden, terwijl de funeste gevolgen van een en ander zoowel voor Nederland als voor het geïnteresseerde buitenland ons thans glashelder voor oogen staan. Om die gevaren te voorkomen moeten machtsmiddelen aanwezig zijn van uitstekende kwaliteit, van voldoende sterkte en moeten zij beschikken over het noodige materiaal om in den kortst mogelijken tijd ongeregeldheden den kop in te drukken; dit voorkomt slachtoffers van beide zijden. Naast de taak der neutraliteits-handhaving, die geen oogenblik uit het oog mag worden verloren, moet het Leger krachtig genoeg zijn, om ook de door den inleider bedoelde politiek-politioneële taak te kunnen vervullen.

De politie zal derhalve, behalve den huishoudelijken, den dagelijkschen crimineelen politiedienst ter plaatse, door tactvol optreden mede verzet moeten trachten te voorkomen; het Leger moet verzet kunnen bedwingen, hetzij alleen door machtsvertoon, zoo mogelijk voor het verzet uitbreekt, hetzij door zoo noodig krachtig en voldoende sterk optreden.

Moge de machtige stem, die wij hedenavond met zooveel genoeg gehoord hebben en die geen tegenspraak, integendeel aller instemming heeft verworven, haar weg vinden naar de verschillende regeeringsbureelen, zoowel op het Plein als op Buitenzorg. Namens u allen breng ik hulde aan den spreker voor zijn zoo interessante voordracht, verzoek ik den Heer BERENSCHOT ook onzen dank te aanvaarden voor de gedane toevoeging en sluit de vergadering.

STELLINGEN.

1. Orde en rust zijn voor welvaart en ontwikkeling van land en volk factoren van onbetwistbare urgentie.
2. Niet alleen aan onszelf en aan de inheemsche bevolking zijn wij verplicht te waken voor een geregelden gang van zaken; ook het buitenland stelt in dit opzicht rechtmatige eischen.
3. Daarom moet zoo noodig met kracht kunnen worden opgetreden tegen uitwassen der Inlandsche beweging, waarvan zekere stroomingen, door hunne gevaarlijke tendenzen, eene voor orde en rust voortdurende bedreiging vormen.
4. Van de beschikbare machtsmiddelen, leger en politie, heeft bij de handhaving van ons gezag het leger de belangrijkste taak te vervullen.
5. Door vermindering van de legersterkte wordt de inwendige veiligheid van Nederlandsch-Indië op bedenkelijke wijze in gevaar gebracht.
6. Om dezelfde reden kan ook van omvorming van het Leger in Nederlandsch-Indië tot een zuiver politie-orgaan geen sprake zijn.

Mededeelingen van Huishoudelijken aard.

NIEUWE LEDEN.

I. Ned.-Indië.

R. C. d'Ablaing van Giessenburg, 1e Lt. Inf., F. Duursma, 1e Lt. Inf., Z. A. E. van Eldik, res. 2e Lt. Inf., B. L. de Goede, 1e Lt. Inf., Adr. Goudswaard, Mil. Apotheker 1e kl., B. R. Kampman, 1e Lt. Inf., A. Koopman, 1e Lt. Inf., K. W. K. Leeksa, Kapt. Inf., E. A. Latuperisa, 1e Lt. Inf.; A. G. W. Navis, 1e Lt. Inf., H. W. J. J. Savalle, Kapt. Art., A. F. P. D. van der Vecht, Kapt. Inf., B. H. de Vries, 1e Lt. Inf.

II. Nederland.

Den Haag: C. O. van Kesteren, Kap. Gen. Staf N. I. I., Adjudant van H. M. de Koningin, J. Kooy, Kap. Intendant N. I. L., Leeraar H. K. S., J. Hoitzing, 1e Lt. Mil. Adm., Voor-
schoten: H. Schotborgh, res. 1e Lt. Art. Zaandam: Dr. P. J. W.
1929/1930. II.

van Malssen, res. Kap. 7e R. I. Amsterdam: Mr. J. J. Beyer-
man, res. 1e Lt. Art., G. Stel, res. Kap. Inf., G. Zonneville, res.
Majoor Inf., J. C. van Houten, res. Majoor Inf., G. A. Visser,
res. Majoor Inf., J. W. L. Rudovich, res. Lt. Inf., W. C.
Royaards, res. 1e Lt. Art., Th. W. de Jong, res. 2e Lt. 7e R. I.
Breda: J. L. van Heusden, res. Kap. Inf. Rotterdam: C. J. O.
Dorren, Lt. Kolonel der Mariniers.

III. Correspondenten.

Heeft zich bereid verklaard op te treden als Correspondent
der Vereeniging bij het Regiment Genietroepen te Utrecht, de
1e Luit. van de Genie, J. G. W. Bolomeij, Weerdsingel (West-
zijde) 25bis, aldaar.
